National Library 55253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A ON4
L

National Library

VABA EESTLANE

Second class mail registration number — 1089.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 9 (3122) XXXIV aastakäik | Neljapäeval, 31. jaanuaril 1985 — Thursday, January 31, 1985 | Üksiknumbri hind 70 senti

Vaade Talihari '85 avamisele, ees tütarlapsed küünaldega, laval hellakesed ja Kristiina Valter deklameerimas talvemeeleolulist luuletust. Foto: Vaba Eestlane

Poola kohus — ainulaadne kommunismi ajaloos

Mõrvatud preester oli üleastunud piibli õpetusest armastada vaenlast

„Viimase kahe nädala jooksul on terve poola rahva tähelepanu keskendunud väiksele kohtusaalile keskaegses Toruni linnas, mis oli muide Copernicuse sünnipaigaks", kirjutab „The New York Times'i" alaline Varssavi korrespondent Michael Kaufman kohapealt artiklis, mis iseloomustab seda tohutut huvi poolakate hulgas, mida on tekitanud käimasolev kohtuprotsess paater Jerzy Popieluszko julgeolekuteenistusse kuulunud mõrvarite üle.

Ameerika ajakirjanik kirjeldab muuhulgas seda, kuidas igal hommikul protsessi kestvuse ajal on Poola suuremates linnades enamus ajalehekioske lehtedest tühjaks ostetud juba enne tipptunni lõppu. Niihästi katoliku kiriku kui ka valitsuse nädalalehed on äratoonud pikki, enamvähem tsenseerimata reportaazhe protsessist, mida antakse inimeste poolt edasi käest kätte. Ühes valitsusorganite poolt jaanuari teisel nädalal korraldatud avaliku arvamuse ringküsitluses ilmnes, et igal õhtul Poola ametliku raadio poolt ülekantuid, väljavalituid lõikeid kohtuprotsessist kuulab ei mitte vähem kui 7 poolakat igast kümnest.

„The New York Times'i" korrespondent Kaufman teeb huvitava tähelepanu, öeldes, et mõrvas süüdistatud julgeolekuohvitseride üle peetav kohtuprotsesss on äratanud Poolas samasuguse üldise huvi,

mis eksisteeris Ühendriikides siis kui 1973-ndal aastal toimusid nn. Watergate'i afääri ülekuulamisistungid ühe Senati komisjoni poolt.

Kontoriametnikud, restoranide külastajad ja rongides reisijad hakkavad tihti spontaanselt rääkima sellest, mida nad teavad või arvavad Torunis toimuvast protsessist, kus on kohtu all neli julgeolekuohvitseri — üks kolonel, üks kapten ja kaks leitnanti.

Keegi Varssavis elunev kirjanik oli näiteks sõnanud hämmeldunult järgmist:

„Kas te kuulsite kuidas viimane tunnistaja ütles, et tema osakond oli olnud mures selle üle, et paater Popieluszko on üleastunud piibli õpetusest armastada oma vaenlast? Kuna ta ei armastanud oma vaenlast siis nad tapsid tema!"

Korrespondent Kaufman kirjutab, et kirjaniku kommentaar oli tüüpiline näide tosinatest reageeringutest, mida võib kuulda igal kokkutulekul.

Peaaegu igaühel on oma teooria kuriteo motivatsioonide, läbiviimise ja telgitaguste kohta. Eriti palju spekuleeritakse küsimuse üle kui kõrgele võimuhierarhias tõuseb vastutus asetleidnud mõrva eest — s.t., kes tõepoolest andis selleks käsu ja mis kaalutlustel? Ilmselt ei ole paljud poolakad rahuldatud seletusega, et vastutuseahel lõppes ainult Torunis kohtuall oleva siseministeeriumi koloneliga.

Kuid kõige rohkem imestust on tekitanud asjaolu, et protsess on asetleidmas avalikult koos laialdase reportaazhiga ametlikes teabevahendites.

„Ma lihtsalt ei saa sellest aru. See on täiesti tähelepanuväärne ja midagi niisugust ei ole juhtunud kommunismi ajaloos 1919-ndast aastast saadik,"

ütles Adam Michnick, üks kõige tuntumaid ja sagedamini arreteeritud isiksusi poola dissidentide hulgas, kes vabanes vangistusest möödunud aastal.

Poola rezhiimi aparatuuri ringkondadest tuli järgmine eraviisiline kommentaar ameerika ajakirjanikule: keegi valitsuse teenistuses olev advokaat, kes oli protsessi jälgimas mingi propagandatalituse ülesandel deklareeris, et osa kohtus esitatud tõendmaterjalist rikub siseministeeriumi head mainet. Kuid ta lisas kohe, et sarnaseid kaotusi teevad rohkem kui tasa võidud Poola kohtusüsteemi ja ajakirjanduse usaldatavusele niihästi kodu- kui ka välismail. „See on esimeseks korraks, kus lääne teabevahendid tsiteerivad poola uudiste reportaazhi ilma ironiseerimata," ütles valitsuse teenistuses olev advokaat.

Keegi naissoost katoliiklik aktivist, kes on samuti jälgimas nelja julgeolekuteenistuja protsessi ühe kirikliku organisatsiooni ülesandel oli hoopis skeptilisem oma reageeringus.

„Jah, seda protsessi peetakse paremini kui teisi protsesse. Ning jaa, pressireportaazh on olnud parem kui tavaliselt. Kuid mida see tähendab?

Te peate teadma, et kui nemad teevad midagi, mis näib olevat õige siis tehakse seda harilikult mingil valel põhjusel. Ootame enne kui me hakkame medaleid välja jagama."

Peaminister alustab natsijahti

Tagaotsitav sõjakurjategija võivat peita end Kanadas

Kanada peaminister Brian Mulroney alustas möödunud nädalal rapordi uurimist, milles on antud mõista, et dr. Josef Mengele, Auschwitzi kontsentratsioonilaagri „surmaingel" võivat elada Kanadas.

Mulroney ütles, et see võiks olla vastik ja vastumeelne, kui Kanada valitsus teadis selle kurikuulsa natsi sõjakurjategija katseist Kanadasse pääsemiseks. See oli vastuseks USA kaitseministeeriumi dokumentidele, mille sai kätte Simon Wiesenthali Keskus, selles öeldakse, et kurikuulus nats katsus pääseda Kanadasse aastal 1962.

Sol Littman, Kanada esindaja Los Angeleses asuva Wiesenthali Keskuse juures, ütles, et pole olemas mingeid tõendeid, et ta poleks mitte sisse lubatud.

Kanada peaministri büroo ütles, et uurimist hakkab juhtima kohtuminister John Crosbie ja peaprokurör Elmer MacKay.

Dr. Mengele, nüüd 74-aastane, olevat saatnud 400.000 juuti surma. Wiesenthal nimetab teda „sõjakurjategijaks nr. 1, kes on veel elus".

USA Freedom of Information Act alusel Mengele olevat pöördunud Kanada saatkonna poole Buenos Aireses 1962. aastal dr. Menke varjunime kasutades. Kanada RCMP ega immigratsiooniministeeriumil pole kummalgi mingeid andmeid sooviavaldusele, kui see on antud, ei jaatava ega eitava vastuse andmisest.

Mengele oli saanud varjupaiga Paraguays, aga kui Iisrael hakkas eriti aktiivselt sõjakurjategijaile jahti pidama Lõuna-Ameerikas 1960-ndail aastail,

siis usutakse, et Mengele pöördus Kanada poole, kuna „Kanada oli saanud sadade natside ja koostöötajate varjumise taevaks."

Tema viisa sooviavaldus oli edasi antud Kanada ametivõimudele Lääne-Saksamaal, siis olid USA salaluure võimud neid hoiatanud, et dr. Menke oli tõeliselt dr. Mengele, üks 12-st tagaotsitavast Auschwitzi sõjakurjategijaist.

Littman usub, et Kanada, USA ja Inglise salaluure agentuuride vahel võis olla salajane kokkulepe, et anda Mengelele varjumise võimalus vastutasuks informatsiooni eest.

Ka Kanada valitsusel olevat palju rohkem dokumentatsiooni kui nad näitavad.

Need asjaolud teevad võimatuks välja jätta võimaluse, et Mengele oli teadlikult Kanadasse vastu võetud.

Kirjas Mulroneyle Littman õhutas, et iga kohane säilinud dokument saaks teatavaks tehtud. Samasugune sooviavaldus lubati saata ka USA valitsusele.

Endine liberaalide peaprokurör Robert Kaplan ütles, et need dokumendid on teinud võimalikuks, et Mengele võib tõesti olla tulnud Kanadasse ja võiks siin praegugi elada.

Kuid Mengele nimi ei tulnud kunagi esile möödunud aastal, kui ta RCMP käest küsis andmeid natsi sõjakurjategijate kohta, kes väidetakse olevat Kanadas.

Mõned arvestavad, et kuni 3000 natsi sõjakurjategijat võiksid kasutada Kanadat varjumiskohana.

R. Kaplan suutis siiski aastaid tagasi hoida suurema sõjakurjategijate jahi alustamise Kanadas. Uus peaminister oli valmis sellega koheselt alustama, esialgul muidugi ühe kurikuulsama kinnipüüdmisel.

USA suur sõjaline abi Iisraelile

WASHINGTON — Iisraeli kaitseminister Yitzhak Rabin sai kinnituse, et USA annab Iisraelile sõjalist abi 1,8 miljardi dollari väärtuses, mis on 400 miljonit rohkem kui eelmisel aastal. Kuid Rabinile öeldi, et 800 miljonit dollarit, mida Iisraeli nõudis mittesõjalisteks vajadusteks ei olnud veel lähemaks ajaks ettenähtud.

USA maailmaruumi relvastuse plaan Kanadale kättesaamatu

OTTAWA — Kanada kaitseminister R. Coates lükkas kõrvale arvamised, et Kanada oleks mõelnud oma maailmaruumi relvastuse arendamisele. Aga ta hindas senati raporti Kanada sõjalise valvsuse üle maailmaruumis, kui kasulikku instrumenti riigi kaitsele mõeldes ja soovitas, enne kui uut kaitsestrateegiat plaanitsetakse, ilma viivituseta uurida Kanada sõjalisi vajadusi maailmaruumis. Coates märkis, et maailmaruumi relvastuse plaan, nagu on ettenähtud USA-s, jääb kaugele Kanada majanduslikust ulatusest, vähemalt praegusel ajal.

Afganistani konfliktist oma rahvale

Halastamatult karm kirjeldus N. Liidu ajalehes

MOSKVA — N. Liidu ajakirjandus avaldas 26. dets. halastamatult karmi pildi Afganistani sõjast, mis on teravalt vastuolus valitsuse poolt kontrollitavaile tavalistele meedia teateile võitudest ja kangelaslikkusest.

„Izvestija", ametlik valitsuse ajaleht ütles, et tosinad partisani üksused liiguvad ringi mägises Ghori provintsis Kesk-Afganistanis, kuna afgaani valitsuse ja N. Liidu üksused ei suuda kontrollida provintsi, ega selle pealinna Chaghcharini ega üht teist kohta. Pärast viieaastast okupatsiooni on praegu Afganistanis 115.000 N. Liidu sõdurit, mida alati nimetatakse „piiratud" arvuks.

„Izvestija" artikli autor ütleb, et raskekuulipildujatuli partisanidelt muutis sõelapõhjaks Chaghcharanis maanduva lennuki.

Kohalik N. Liidu sõjaväeülem oli öelnud neile, et nad on rumalad, kuna tulevad sinna kus olukord on väga ebakindel.

Sel ajal oli naabruses asuv Akran Garani linn olnud piiratud 1300 partisani poolt.

N. Liidu garnison oli kasutanud peagu kogu oma laskemoona ja kannatas tõsiseid kaotusi. Lõpuks kohalik N. Liidu komandör otsustas meelsamini varustada oma posti helikopteriga, kui seda loovutada, öeldakse rapordis.

Ghor provints, ütles „Izvestija" on eraldatud pealinnast Kabulist kõrgete mägedega, mida ületavad vaid vähesed teed.

Mitu kuud igal aastal Chaghcharani lennuväli on paksu lume all ega ole kasutatav; temperatuur langeb seal —41 C-le.

Minevikus on N. Liidu ajalehtede teated Afganistanist alati olnud seotud üksiksõdurite ja väikeste üksuste kangelaslikkusega. Artiklid armee ajalehes „Punases Tähes" on rõhutanud, et N. Liidu sõdurid, kes vabatahtlikult teenivad ohtlikel kohtadel, teevad seda just seal meelsamini, kui kaugetel ohust eemalolevail postidel.

Venelased juba teostanud maailmaruumis sõjalisi katseid

WASHINGTON — N. Liit on pidevalt kasutatud oma orbiidis asuvat maailmaruumi-jaama relvade katsetamiseks ja sooritanud koostööd maapinnal asuvate keskustega, kirjutab üks USA usaldatav ajakiri. USA vaatlejad usuvad, et need katsed varustavad N. Liitu väärtuslike kogemustega maailmaruumis, mida saab ka sõjaliseks otstarbeks kasutada ja mis alal USA pole seni üldse midagi teinud.

UUENDAGE „VABA EESTLASE" TELLIMINE 1985. AASTAKS!

Hoidke elavana Põhja-Ameerika ainuke kaks korda nädalas ilmuv eestikeelne ajaleht — Tellige „VABA EESTLAST"

Tellimiskupong lk. 3

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $54.—, poolaastas $30.— ja veerandaastas $16.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $68.—, poolaastas $37.— ja veerandaastas $19.—

Aadressi muudatus 70 c. — Üksiknumbri hind 70 c.

KUULUTUSTE HINNAD:
üks toll ühel veerul: $5.00, esiküljel $5.50

FREE ESTONIAN
Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

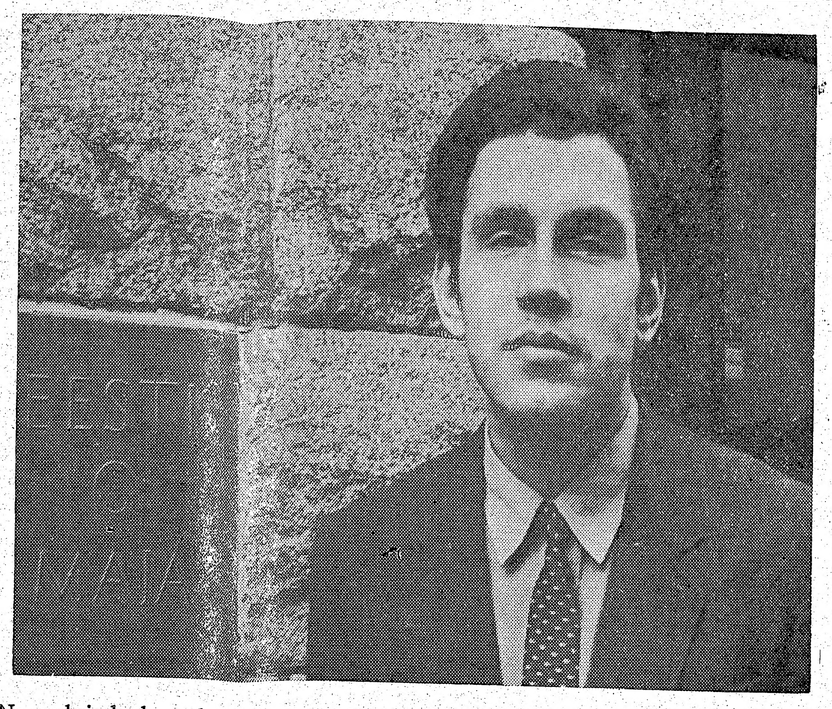

Novembris kodumaalt põgenenud 28-aastane jurist Hillar Raig Stokholmi Eesti Maja ees.

Kommentaarid

Samal ajal kui Ühendriikide ajalehed kubisevad artiklitest, mis annavad president Reaganile õpetusi kuidas venelastega tuumarelvastuse piiramiseks kokkuleppeid sõlmida, seades talle isegi eeskujuks detente poliitika rajajat Richard Nixoni — samal ajal on Reagan nimetanud N. Liiduga läbirääkimisega alustajaks tugeva Ameerika ja kogu vaba maailma huvisid kaitsva kolmeliikmelise meeskonna. Meeskonna juhiks ja maailmaruumi relvastamise küsimuste diskuteerijaks on Max Kampelman, kuna kaugrakettide alal on Washingtoni esindajaks endine Ühendriikide senaator ja senati sõjaliste küsimuste komitee esimees vabariiklane John Tower ning keskmise lennukaugusega rakettide eksperdiks välisministeeriumi kõrgem ametnik Maynard Glitman, kes on töötanud vastutavatel kohtadel diplomaatilises teenistuses ning juhtis Ühendriikide delegatsiooni Viinis toimunud ida ja lääne vahelisel konverentsil konventsionaalse relvastuse vähendamiseks Kesk-Euroopas.

Nõnda siis meeskond, kes ei koosne „yes-meestest", vaid kogenud ekspertidest — meestest, kes ei lase endid venelastest kõigi eelduste kohaselt ninapidi vedada ega nurka suruda.

Vene diplomaate ja nende võtteid tunneb kindlasti kõige paremini delegatsiooni juht Max Kampelman, kes paistis oma võimetega ja diplomaatiise talendiga silma Madriidis toimunud pikale veninud Helsingi kokkulepete täitmise revideerimise järelkonverentsil. Kampelman pressis konverentsil nii visalt venelasi inimõiguste rikkumise küsimuses, et need pidasid teda vajalikuks pidevalt atakeerida. Kampelman saavutas pärast ligemale kolm aastat kestnud venelastega kauplemist teatud kompromissi, kuid ta hoiatas oma vastaseid ning kritiseeris neid kohe pärast kokkuleppe sõlmimist järjekordselt inimõiguste rikkumise pärast.

Mõned vaatlejad peavad Kampelmani nimetamist sellele vastutusrikkale kohale ka osavaks sisepoliitiliseks manöövriks, kuna Kampelman on oma poliitilistelt tõekspidamistelt demokraat. Kuid Reagan ei hooli Ühendriikide huvide eest võitlemisel ilmselt sisepoliitilisest kuuluvusest. Talle on oluline, et ta saadab Ühendriikide huvisid kaitsma mehe, kes sellele positsioonile vaatamata parteilisele kuuluvusele kõige paremini sobib.

★

Ühendriikide informatsiooniagentuur Associated Press tegeleb sageli ka selliste uudiste ja informatsiooni edasi andmisega, mis baseeruvad peamiselt inimlikule uudishimule ja igapäevasele elule. Nagu näiteks hiljutine siinses ajakirjanduses ilmunud artikkel, milles käsitleti naiste moe probleeme N. Liidus.

Artiklist selgub, et nõukogude naised on õnnetud „sotsialistliku realismi" tagaajamise pärast Venemaal ja allaheidetud riikides, kuna see sünge ja range süsteem mis otse januneb tarbekaupade järele, ei anna naistele võimalusi oma riietusele rõhku panna ning oma individuaalseid nõudeid ja soove rahuldada. Kuid naine jääb ikka naiseks — isegi puupaljal nõukogude maal — ja katsub oma soove riietumise alal rahuldada ilegaalselt välisriikidest sissetoodud importkaupadega ja mustal turul hangeldamisega.

Poliitbüroo liikmed ja teised juhtivad parteitegelased on poliitilises elus kahtlemata kanged mehed, kellede sõna igal pool maksab, kuid naiste nurin on võtnud ka neilgi kõrvad huugama ning tagajärjeks on naiste rõivastuse probleemide esile tõstmine avalikkuses — ajakirjanduses ja teistes massimediumides, kus muide väidetakse, et moed, mida naised näevad televisioonis ja kaubamajades on kahtlemata huvitavad, kuid viga seisab selles, et mannekeenide seljas demonstreeritud riideid pole kusagilt saada. Tavalise kombe kohasel suunatakse süüdistav sõrm kaubamajadele ja riidevabrikutele, kuid keegi ei julge tõtt välja öelda ja kinnitada, et kogu selle tohuvabohu tekkimises ei ole süüdi keegi muu kui komunistlik partei oma inimloomuse vastase süsteemiga.

(Järg lk. 3)

„Tshernenko kiri"

Moskva on leidnud endale siinsel mandril võrdlemisi efektiivsed propaganda tegemise võimalused, mis pealegi midagi ei maksa. Venelastele pakuvad siin oma abivalmis käe sensatsioonijanulised massimeediumid, kes üles puhuvad ja suuremõõdulisteks paisutavad siinsete koolinoorte mõningad individuaalsed rahuaktsioonid, mis naiivsusest ja oma isikule reklaami tegemise soovist suunatakse Kremli kõige tähtsama mehe — kommunistliku partei keskkomitee peasekretäri — töölauale.

Sellise rahu taotlemise sildi all toimuva isikliku reklaaminumbriga sai esmajoones hakkama mõned aastad tagasi üks väike ameerika koolitüdruk, kes saatis tolleaegsele N. Liidu kõige suuremale võimumehele Juri Andropovile südantlõhestava kirja, milles ta apelleeris venelaste ja ameeriklaste vaheliste sõbralike sidemete tugevdamisele. Kremli propagandaaparatuuri juhid, kes tunnevad ilmselt väga põhjalikult läänerikide mentaliteeti ja siinsete masimeediumide sensatsioonijanu, haarasid sellest kuldsest võimalusest kohe kinni: koolitüdrukule saadeti Andropovi nimel südamlikkusest ja sõprusest nõretav vastus ning tüdruk kutsuti Venemaale külla, kus talle näidati pioneerilaagreid ja teisi kommunismi iluaedasid.

Ja Ühendriikide ja kogu vaba maailma ajakirjandus reageeris sellele täpselt nii nagu Moskvas kalkuleeriti: asi puhuti tohutult üles, väike koolitüdruk oli üleöö päevakangelane ning ta pildid ilmusid koos ta vanematega, kes olid oma suurte ambitsioonidega tõenäoliselt kogu selle spektaakli algatajateks ja inspireerijateks, paljudes suuremates publikatsioonides ja televisioonisaadetes. Alaealisest koolitüdrukust oli saanud järsku suur diplomaat ja inimsoo heategija, keda kiideti kui loomupärast diplomaatilist geeniust ja rahvaste vahele kunstlikult püstitatud poliitiliste müüride lammutajat.

Sama võtet kasutas nüüd ka Calgarys elav üks 18-aastane koolitüdruk, kes saatis kirja N. Liidu praegusele parteijuhile Konstantin Tshernenkole, kurtes maailma relvastamise ja ähvardava tuumasõja pärast ning küsis, mis nõukogude noored kõigest sellest asjast arvavad. Vastus sellele näiivsele kirjale saabus ootamatult kiiresti. Pealegi ei tulnud see posti teel, vaid Nõukogude saadikule Ottawas Aleksei Rodionov'ile oli tehtud korraldus Kanada noorele vastuse isiklikuks üleandmiseks. Rodionov ja vene propagandamehed said oma vaeva eest ka väärika tasu, kuna pildid üleandmise tseremooniast ilmusid paljudes ajalehtedes ja sündmus kanti edasi ka televisioonisaadetes.

Kuid venelastele oli kõige tähtsam Tshernenko kirja sisu avaldamine kanada ja teiste läänemaailma riikide publikatsioonides, eriti praegusel momendil, kus ameeriklased ja venelased seisavad uute läbirääkimiste ees tuumarelvastuse piiramiseks. Kirjas olid vaja näidata, et venelased on need õiged ruhotsijad ja „head mehed" kuna ameeriklased on rahvusvahelised veesegajad ja „pahad poisid". Loomulikult ei saadud seda teha otsese haamrilöögiga naela pea pihta, kuid läbi liilede öeldi ameeriklastele siiski kõik ära, mis vaja oli öelda.

Nii kinnitati kirjas, et kanada noore mureks on küsimus — kuidas vältida tuumasõja katastroofi ja kuidas säilitada rahu. Vene propagandameeste läkitus, mis sellele prestiižhi ja kaalu andmiseks kannab haigevoodis lamava Tshernenko allkirja, mainitakse, et vastus kanada noore poolt üles tõstetud küsimustele on lihtne, kuna maade ja rahvaste vahel tuleb arendada suhteid, mis „baseeruvad võrdsusele ja teiste riikide sisemistesse asjadesse sekkumisest hoidumisele."

Siin kajastub eriti selgelt Moskva praeguse poliitilise hoiaku tuum, kuna venelased on enne ameeriklastega alustatavaid läbirääkimisi alati toonitanud, et president Reagani ja tema valitsuse poliitika eesmärgiks on saavutada N. Liidu üle relvastuse alal ülekaalu, mis viib vastu tuumasõjale. Samuti tahetakse sellega toonitada, et Ühendriigid ja teised läänerriigid kipuvad sekkuma N. Liidu siseasjadesse, kui nad nõuavad Vene impeeriumis inimõiguste austamist ja nende rakendamist. Selliste ofensiivi templit kandvate väljendustega loodetakse varjata Moskva oma palavlikku relvastamist, millega taotletakse kogu maailmas bolshevíseerimist, kuid samal ajal antakse näppude pihta ka läänerriikidele, kes nõuavad N. Liidus Helsingi kokkulepete põhjal inimõiguste rakendamist.

N. Liidu esindajad on alati rahvusvahelistel konverentsidel inimõiguste küsimuste rakendamisele ägedalt vastu vaielnud ja Moskva seisukohad võttis hiljuti Inglismaal külaskäigul viibinud N. Liidu poliitbüroo liige Mihail Gorbatshov kokku väga järsult ja lühidalt, kui ta inimõigustest rääkides inglise ajakirjanikele nähvas: „Teie valitsege Inglismaad oma suvade kohaselt ja meie teeme seda nii nagu meie heaks arvame."

Nagu sellest nähtub, ei taha venelased midagi teada Helsingis ja teistel rahvusvahelistel konverentsidel sõlmitud kokkulepetest, vaid tõlgendavad neid meelevaldselt ja vääralt oma huvides. N. Liidus ei ole rahval võimalik parteijuhtide tegevust ja vägivallavalitsust arvustada, kuid läänes on võimalik oma valitsusi mõjutada. Genfis algavatele uutele läbirääkimistele vastu minnes on Moskva huvides Ühendriikide positsiooni kõigiti nõrgestada ning president Reaganile ja tema valitsusele venelastele järeleandmiste tegemiseks survet avaldada. Ühe osa sellest survest moodustab Calgary koolinoorele üle antud „Tshernenko kiri", mis oleks Kanada massimeediumides kohe tulnud tembeldada Kremli propagandaks selle asemel, et seda suure rahvusvahelise uudisena rahvamassidele silmade ette tuua.

K. A.

Hillar Raig esines rootsi parteile

Detsembri alul Södertäljes toimunud Folkpartiet'i Noorteliidu nn. Luciakonverentsil oli päevakorras ka vestlus hiljuti Eestist põgenenud Hillar Raig'iga. Teda küsitlesid Andres Käärik ja Anne Ignats. Selle järele esitasid küsimusi konverentsist osavõtjad. Nende huvi olukorra vastu okupeeritud Eestis oli nii suur, et seda kava tuli pikendada poolteisele tunnile. Ja ka siis ei jõudnud kõik soovijad veel oma küsimusi esitada.

Folkpartiet on erilist huvi osutanud viimasel ajal okupeeritud Eestist saabunud põgenike vastu. Hiljutisel parteikongressil Stokholmis sai suurte kiiduavalduste osaliseks Valdo Randpere ja Leila Milleri esinemine. Neist kirjutas pikemalt partei ajakiri „Nu", kus tihti ilmub ülevaateid olukorra kohta Baltikumis.

T.

Tragöödia Afganistanis

Intervjuu Afganistanis olnud eestlasega

Meieni jõudis helilint nendel teemadel. Kõnelejaks alles 1983. aasta kevadel õnnelikult koju jõudnud ajateenija. Selles „Isekirjas" toome ära jutuajamise. Tekstist on ära jäetud tõigad, mis võiksid viidata selle intervjuu andnud isikule. Seepärast võibki tekstis kohata märki: (—).

2.

Kas kokkupõrkeid oli sageli?

Kokkupõrked olid iga päev, kogu aeg... Ma ei tea, mida te kokkupõrkeks nimetate... Tundub, et mõtlete kokkupuuteid afgaanidega?

Ma pean silmas relvastatud võitlust.

Relvastatud võitlust oli ka tihti. Sageli olime ainult meie relvastatud ja meie vastased relvastamata... Mulle meenub mitu eriti õudset vaatepilti...

Ma usun, et Afganistanis polnud kerge, ei afgaanidel ega ka teil, Nõukogude sõjaväelastel. Ma ei vali võib-olla jälle õiget väljendit, aga kas oli tegemist Nõukogude okupatsiooniga Afganistanis. See tähendab Afganistani vallutamisega Nõukogude riigi valdusse, Nõukogude sõjavõimu valdusse? Kuidas sulle kui Nõukogude armee sõjaväelasele olukord paistis? Meile siin sõjalise rahu tingimustes ja viie tuhande kilomeetri kaugusel võib nii mõndagi vääriti tunduda, aga kuidas sina situatsiooni mõistsid?

Seda on raske öelda. Afganistanis — ma juba rääkisin, missuguses rusuvas olukorras me seal olime —, seal me sellistele asjadele ei mõelnud, ei saanud eriti —. Selleks oleks olnud vaja külma verd, liiga külma verd. Minu seisukoht — see võib olla hoopiski mitte õige, kuid arvan, et see oli okupatsioon. Mida enam ma siin sellele mõtlen, seda kindlam see tundub olevat... Afganistanis, seal ise pihtide vahel olles oli raske seda tunnistada.

Kas siis ainult Nõukogude armee üksinda tegutseb Afganistanis? Kas ta pole lihtsalt abistamas Afganistani demokraatlikku armeed? Kuidas on lood Afganistani enda armeega?

Vanurid ja poolegarad — nii palju kui mina neid seal nägin... sõprusaktsioonide käigus.

Kas neid sõprusaktsioone oli palju?

Need sõprusaktsioonid tähendasid seda, et meile anti järjekordsele lahing-ülesandele kaasa mõned Afganistani armee sõdurid. Need olid tavaliselt mingid väeosade riismed, kes omaette ei olnud suutelised tegutsema.

Miks riismed, kas ülejäänud olid deserteerunud?

Seda ma küll ei tea. Tean, et neid oli alati vähe ja et nad tolgendasid alati aktsioonide ajal meie sabas, segasid meid. Nad häirisid rohkem kui...

Häirisid?? Võib-olla nad saboteerisid?

Ei, nad lasid oma kaasmaalasi päris innukalt, aga nad olid kuidagi... noh, ma ei tea — ebardlikud. Või mulle ainult tundus nii... Näiteks Afganistani-Pakistani piiri lähedal teeäärsetes kontrollpunktides oli ka tsar andoe lasi — see on neil rahvamiilits — ja need olid puha turbanites ja hallikarva pulstunud habemetes vanamehed, isegi ätid, võiks öelda. Ei tea kohe, kust sellised välja oli otsitud?!

Kas teil piiriga oli pistmist palju?

Ei, ainult paaril korral sattusin sinna lähedale. Olime nendel puhkudel autokaravani saatmas. Seal oli tee ohtlik — Zhelalabadist edasi lääne poole. Kaubaautosid saatsid ikka vähemalt BMP-d — need on jalaväe lahingumasinad.

Saatsite eskordina autokaravane. Kas oli veel mingeid kokkupuuteid Afganistani olmega, ametimeestega?

Autokaravanid polnud alati Afganistani omad. Me kaitsesime korra ka mingit venelaste ekspeditsiooni, kui see kuskile uurimistöödele läks. Nad olid maavarasid uurimas. Aga afgaanid, keda me Kabuli lähistel kaitsmas olime, — need vedasid kütust ja toitu... Afganistani võimumehed olid väga silmatorkavalt riides, kui võrrelda üldise pildiga. Tingimata nad juba oma välimusega kohalikes elanikes kishlakkides poolehoidu ei äratanud... nad sõitsid sinna näiteks väetisi jagama... Afgaanid käisid kohutavalt lihtsalt riides, neil olid üldiselt seljas patuud — sellised tekid paksust puuvillasest tumedast riidest. Patuusid kasutasid nad igas olukorras ära. Sellepärast afgaanid olid... nad jätsid räpase ja määrdunud mulje. Tegelikult nende jaoks — üleüldse asiaatide jaoks — puhtus eriti tähtis ei olegi. See vammus oli kasutusel igaks otstarbeks — laudlinaks või siis aluseks, millel tänava ääres kaupa müüa võis, seda kasutasid nad magamisel tekina ja kes teab kuidas veel. Muidugi — palvetamise ajal oli see veel ka vaibaks, millel põlvitati... Aga ülemused paistsid alati silma. Keigarlikud — noh, kohalikes tingimustes, afgaanide jaoks keigarlikud. Kandsid tavaliselt jopesid, selliseid, mida meil tavaliselt soome jopedeks nimetatakse... Aga seal on, eriti kishlakkides, euroopalik riietus väga võõrastavaks. Küladesse saabunud ametnikud olid nii riietuse kui ka oma kavatsustega külaelanike seas võõrkehadeks.

Nii et jäid rahvale kaugeks, poolehoidu ametnikele rahva seas polnud. Aga kuidas partei- ja võimuametnikud teisse suhtusid?

Meie suhtlemine omavahel oli piiratud. Keeletakistused. Aga muidu jäi selline mulje, et nad suhtusid meisse nagu... olime justkui kilbiks neile. Erilist vaimustust meie neis muidugi ei tekitanud, olime neile lihtsalt nagu jämedaks ja hirmuäratavaks kaikaks, millega teistesse kartust äratades ise julgust juurde saadakse. Vaenulikud nad Nõukogude sõjaväelastesse ei olnud kunagi, sest ilma meieta nad hakkama poleks saanud.

Tähendab, et nemad ilma teieta kindlad oma julgeolekus ei oleks saanud olla? Keda nad nimelt kartsid? Kas rahvast?

Loomulikult ei võinud nad ju kunagi ette teada, kust hoop tuleb. Rahvas ei suhtunud neisse ju poolehoiuga ja igas kishlakis olid omad relvastatud afgaanid, kes siis kas avalikult või salaja, öö varjud tegutsesid.

Sa ju nägid neid vabadusvõitlejaid ka. Kuidas nad relvastatud olid?

Vabadusvõitlejad — Afganistanis nimetati neid mudshahediinideks — olid põhiliselt viletsate vanade püssiloksudega ehk siis galashinikovidega...

Need on Nõukogude automaadid?

Jah, on küll.

Aga välismaa relvad?

Mõnedelt mudshadiinidelt olevat ära võetud ka välismaa automaate ning laskemoona — ameerika ja egiptuse päritoluga. Mina seda näha ei saanud, aga ma usun küll, et välismaa relvi on afgaanidel ka.

(Järgneb)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

2. ja 3. veebr.
dr. M. Leesment, tel. 481-6834

9. ja 10. veebr.
dr. R. Vanaselja, tel. 921-7777

17. sajandi rootsi sõjalaeva leid Eesti vetes

STOKHOLM — Eesti vetes on tehtud huviäratav vrakileid. Asja uurijad on eriarvamisel, et millisest rootsi sõjalaevast võiks olla juttu. Laev võib olla kas „Tapperheten" liinilaev või sõjalaev „Riksens Ständer", mis hukkus 1788—90 sõjas Venemaa vastu peetud merelahingus.

Vene uurijad väidavad, et vrakist leitud suurtükk võiks olla „Tepperhetenilt", aga Stokholmi mere-ajalooline museum ütleb, et nad võivad tõendada, et „Tapperheten" müüdi New Yorgis peetud oksjonil 1825. Rootslased usuvad, et laev on „Riksens Ständer". Igal juhul peetakse leidu Wasa-sõjalaeva leiuga võrdsena. Väärilt ehitatud kuninglik „Wasa" laev hukkus esimesel sõidul soomlasest admirali juhatusel Stokholmi vetes. See tõsteti üles ja on nüüd Stokholmi üks soosituim vaatamisväärsus.

Rootsis avaldatud teatest ei selgu, kus Eesti vetes leid tehti.

Heinsoo Insurance Brokers Ltd.

Eesti Majas
Toronto, Ontario M4K 2R6
958 Broadview Avenue, ruum 202,

Telefon 461-0764

● Novembris toimus Stokholmi Storkyrkan'is eesti muusika kontsert. Storkyrkani koor Gustav Sjökvisti juhatusel, organist Håkan Martinson ja Stokholmi Raadio Sümfooniaorkestri liikmed esitasid E. Tubina „Reekviemi" aldisoolole, naiskoorile, orelile-ja trompetile, A. Kapi „Viimne pihtimus" viiulile ja orelile, C. Kreeki „Kolm Taaveti psalmi" ja R. Tobiase „Kaks motetti orelile".

Kommentaarid

(Algus lk 2)

Parem ei ole lugu ka meeste riietuse alal — häid ülikondi on väga raske saada ja tavaline Ivan peab alati leppima pruuni polüesterist ülikonnaga.

Kiita saavad siiski Eesti, Läti ja Leedu elanikud, kes olevat tunduvalt paremini rõivastatud kui venelased. Associated Press arvab, et see on tingitud paremaatest rätsepatest, kuid selle kõrval ka Balti riikidesse sadamate kaudu voolavast salakaubast. Siin on ilmselt näha, et informatsiooniagentuur ei ole vajalikul määrat informeeritud — balti rahvad ei käi venelastest paremini riides salaveo tulemusena, vaid Eesti, Läti ja Leedu elanikkonna riitusele on andnud erineva ilme sugulaste polt välismaailmast saadetud pakid. Pakkides saabunud paremad rõivad käisid paljude aastate jooksul venelastele niivõrd hinge peale, et lõpuks otsustati kinkepakkidele peale panna kõrged tollid, mis lõikasid läbi pakkide saatmise.

Kui Associated Pressi esindaja tulevikus jälle vene naiste moodidest kirjutab, siis peab ta kindlasti konstateerima, et eesti naised on vene naistele „järele jõudnud", kuna nende riietus on nii kvaliteedilt kui ka moodide valikult alla käinud. Tema üllatus on seda suurem, et Balti sadamatest ei ole välisriikidest tulnud laevad kadunud ja talle jääb vist igaveseks müsteeriumiks, miks meremehed enam suurtes kogustes maale ei too võõrast salakaupa nagu tehti seda tema arvates varem.

AMI

Stokholmi Eesti pensionäride organisatsioon moodustas omale segakoori. Pildil koorijuht Lembit Leetmaa koori selle esimesel esinemisel juhatamas. Foto: H. Trummer

„Et teritaksime vaimu ja oleksime valvsamad"

T. E. Võitlejate Ühing tähistas 32. aastapäeva

Möödunud laupäevaõhtul tähistas T. E. Võitlejate Ühing oma 32. aastapäeva tavakohase peoga, mille algosa oli aktuslik, kuid sellele järgnes seltskondlik osa. Osavõtjate arv näis isegi arvukam olevat eelmisest aastast. Aktuslik osa algas TEVÜ lipu sissetoomisega, misjärel teadustaja A. Toming hakkas juhtima järgnevat osa.

Avasõnas, mis oli ka õhtu kõneks, tervitas abiesimees R. Moks aastapäevapeost osavõtjaid ja ütles neile tere tulemast. Ta märkis edasi, et TEVÜ on 32 aasta jooksul seisnud meie rahvusliku võitluse esirinnas, olles tugevaks kantsiks. Sellel kohal olles on tulnud tagasi lüüa mitmed sissetungi katsed meie ühiskonda. Kui 19 aastat tagasi astus TEVÜ julgelt vastu meie ühiskonna lõhestajaile, siis möödunud sügisel oldi tuimad samasuguse sissetungi puhul, kus koos oli saalitäis poliitilise moraalita inimest. TEVÜ hoiak hoidis ära suurema vahejuhtumi nagu oli Vancouveris.

Ta ütles edasi, et N. Liit on Eesti surmavaenlane, ükskõik millise sildi all neid samme saneeritakse.

N. Liit jätkab sõjalise kui ka majandusliku tegevusega eesti rahva hävitamist.

Ta soovitas, et teritaksime vaimu ja oleksime valvsamad selliste sissetungide vältimiseks.

Tervituste rea avas Kanada Eesti Võitlejate Ühingute Liidu esimees K. Tori, öeldes et TEVÜ on 32 aasta tegevuse jooksul jäänud tugevaks üksuseks, kes loodetavasti astub vastu igale rünnakule ja soovis selleks kõike head.

USA Eesti Võitlejate Ühingute Liidu nimel tervitas R. Tralla, öeldes et möödunud pühapäeval ta oli tervitanud Ukraina vabariigi 67. aastapäeva aktusel ja oli toonitanud kolme poliitilist punkti. Parempolseid maalibisemisi USA-s ja Kanadas, kuid Kanada peaminister pani siiski tsaari mässumehe pojapoja oma ÜRO esindajaks. Reagan oli kavalam ja määras Max Kampelmanni oma esindajaks.

Dr. E. Rubel on saatnud märgukirja USA välisministeeriumile meie relvavenna saatuse asjus, kelle kohus on 8. märtsil.

Kolmandaks märkis ta vajadust teistega koos töötada, kuna vaba Ukraina annab ka vaba Eesti. TEVÜ astapäeva osas märkis ta, et see organisatsioon on oluliselt tähtis, kui poleks vabadusvõitlejate kindlat hoiakut, siis kaoks rahva vastupanutahe.

E. Marten, Soomepoiste Klubi esimees, tervitas uude tegevusaastasse astumisel ja avaldas lootust, et see kujuneks samasuguse koostöövaimuga, nagu on olnud praeguse juhatusega.

Leedu kaitseliidu üksuse president S. Jokubaitis tõi tervitusi Leedu kaardiväelt ja Balti Veteranide Liidult. Ta meenutas, et samas ruumis sidusid Eesti, Läti ja Leedu kokkuleppe sõpruseks ja koostööks ning püsivaks võitluseks meie kodumaade vabaduse eest. Me ei unusta kunagi neid, kes langesid kodumaa kaitsel.

Nüüd meie vennad kodumaal soovivad, et me jätkaksime võitlust oma kodumaade eest kõige sellega, mis meil kultuuriliselt on pakkuda.

Ta lõpetas eesti keeles: Elagu Toronto Eesti Võitlejate Ühing.

Läti rindevõitlejate ühingu poolt tervitas E. Ozolins.

Sõnaliste tervituste kõrval laulis sopran Tamara Norheim „Vana vokk" ja „Mustlasarmastuse" F. Lehari operetist „Naeratuste maa". Saatis G. Iltal elektriorelil. Laulja esitas teistkordselt veel lauldes F. Lehari „Yours is my heart alone" ja laulu S. Rombergi operetist „Kõrbelaul". Teda tänati tugeva aplausi ja punaste nelkidega.

Järgnes kuldmärkide ja muude tunnustuste väljaandmine.

EV aupeakonsul I. Heinsoo andis kuldmärgid üle August Nõmmikule ja Elmar Kulpile.

Ülo Tamre tunnustusdiplomi Linda Kirsile pikaajalise töö eest pereemana sündmuste toitlustamise poolel.

Kai Kääridi tantsugrupp esitas koosseisus Anne Käärid, Eve Lilleorg ja Monica Wilson tantsu „Mänguasjade pood" ja teistkordselt veel Griegi muusikale põhineva „Anitra tantsu", kus üheks esinejaks oli ka Kai Käärid ise.

Aktusliku osa lõppsõnas esimees Ü. Tamre tänas kõiki kaasaaitajaid ja juhtis tähelepanu,

et Tartu rahu aastapäeva tähistatakse jumalateenistusega Vana Andrese kirikus 10. veebruaril, kus Eesti Vabadussõja veteranid on aukülalised.

Samuti ütles ta, et raamatu „Eesti väeosad II maailmasõjas" käsikiri läheb lähemal ajal trükki ja soovitas teha ettetellimisi teose väljaandmise kergendamiseks: umbes 500 lk. teose hinnaks on $35.

Pärast lipu peosaalist välja viimist algas teine, seltskondlik osa. Väga rikkalike võitudega loteriile oli auhindu annetanud organisatsiooni liikmed, väga suure tordi järjekordselt H. Rooneme pagariäri.

„Võitleja" majandab end ise

Ajakirja toimetaja koht on esialgul vakantne

Pühapäeval, 27. jaanuaril toimus Eesti Majas Sihtasutus „Võitleja" aastakoosolek. Koosolekut juhatas sihtasutuse esimees ja ajalehe „Võitleja" peatoimetaja A. Jurs, protokollis E. Lindaja.

Koosoleku avas A. Jurs, tervitades kohal olnud asutuse liikmeid, misjärel lauldi „Eestimaa su mehemeel". Edasi valiti häälte lugejaiks E. Salurand, V. Raiend, kes teatasid, et koosolekul on 24 liiget, kel on ka volitusi 27 liikmelt.

Eelmise aasta koosoleku protokolli luges sekretär E. Lindaja, misjärel koosolek selle kinnitas.

Tegevusaruande esitas esimees A. Jurs. Tegevus on olnud väga viljakas, eriti ESTO-84 tõttu.

V. Raiend andis seletuse sõjavigastatute toomise üle, sellega seoses olnud kulutustest ja ülejäägist moodustatud fondi järgmise samasuguse aktsiooni jaoks.

K. Jõgi täiendas eelmist omapoolsete seletustega.

Majandusaruande esitas E. Salurand. Sissetulekuid on olnud $16.400, kulutusi $15.012,54, jättes vähese ülejäägi. Suurim kulupost on olnud ajalehe trükikulud $8.804,52, teiseks postitamine $3.377,32. Lisaselgitusi ajalehe majandamise üle andis E. Reinas, misjärel revisjonikomisjoni protokolli luges ette V. Raiend, avaldades kiitust laekurile hästi korras hoitud asjaajamise eest. Aruande juures märgiti, et „Võitleja" on isemajandaja ja suudab seda olla selle tõttu, et kõik ametid lehe juures on auametid, ükski ei saa oma abi eest tasu.

Põhinedes möödunud aasta aruandele koostati ka eeloleva aasta eelarve $16.400-le.

Valimiste puhul tegi J. Säägi ettepaneku vana juhatus tagasi valida,

kuid A. Nõmmik ja A. Sumberg ei olnud nõus edasi jääma.

Nõmmik oli nõus jääma edasi ajalehe toimetuse kolleegiumi.

Juhatuse esimeheks valiti A. Jurs, olles ühtlasi peatoimetajaks. Teisteks juhatusliikmeiks M. Pihlak, E. Reinas, E. Lindaja, E. Salurand, A. Kängsepp, E. Silm, L. Pihlberg; asemikeks J. Säägi ja E. Uduste, revisjonikomisjoni R. Moks, A. Sumberg ja V. Raiend. A. Nõmmiku asemele esialgul uut toimetajat ei leitud. Ülesanne jäi juhatusele lahendada, kuna A. Nõmmik loobus vanuse tõttu.

Koosolekul algatatud sõnavõtte oli rohkesti, kuid need olid asjalikud ja töömeeleolulised. Küsimuse all oli ka Londoni Eesti Vabariigi saatkonnahoone puhastustöödeks vajatavate summade toetamine.

Sõnavõtjad tegid ettepaneku asja uurida ja kui tehakse kindlaks, et maja jääb ka edaspidi Eestile, siis juhatusele anti õigus anda toetust $500 piirides.

Tegelik korrastustööde eelarve on $20.000, mida peaksid kõik eestlased ülemaailmselt abistama.

Kõne all oli ka ajalehe lehekülgede arvu suurendamine seniselt 8-lt 10-le ja kaugemail olijaile lennupostiga kätte saatmine, kuna muul viisil sisu aegub. Ka selles osas anti juhatusele õigus talitada oma äranägemise järgi.

Koosolekul võtsid sõna R. Tralla, K. Tori, E. Reinas, Ü. Tamre, A. Kängsepp, A. Woode, J. Säägi, J. Reinsalu jt., kuna asja kohta andsid selgitusi A. Jurs, E. Lindaja, E. Salurand, H. Teder ja K. Jõgi. Asjalik koosolek, mida juhatas sõjameheliku kindlusega A. Jurs lõppes Eesti hümniga.

J. Säägi

Toronto Eesti Ühispank
958 Broadview Ave. Toronto, Ont. M4K 2R6
Ühenduses on jõud!
SOODSAD LAENUD KAASMAALASTELE
Informatsiooniks helistada: 465-4659

AINUKE EESTI LILLEÄRI
AARDVARK
1065 STEELES AVE W
NORTH YORK ONT
M2R 2S9
736-1170
Kodus 223-0201
AARDVARK FLORIST LTD
Omanik LINDA SEPP
Avatud 7 päeva nädalas Lillede koju viimine.

BON AIR APPLIANCE SERVICE
PARANDAME
külmutuskappe ja pliite — igat liiki
☆ 31 aastat tööpraktikat ☆
Tel. 533-9334

VAIPADE & MÖÖBLI PUHASTUS
SEINAST-SEINA JA LAHTISED
ERIK LOKBIK — 447-9834

VABA EESTLANE kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$54.—	$68.—
Poolaastas	$30.—	$37.—
Veerandaastas	$16.—	$19.—

I KLASSI POSTILE LISADA SAATEKULU JÄRGMISELT:

I klassi postiga (kiripostiga):		Kanadas:	USA-s:
aastas	$59.—	+ $42.—	$47.—
poolaastas	$32.—	+ $21.—	$24.—
veerandaastas	$17.—	+ $10.50	$12.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $132.—, poolaastas $69.— ja veerandaastas $36.—

Aadressi muudatus 70 centi. Üksiknumbri hind 70 centi

USA aadressidele „ZIP CODE"

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja pangatshekk või rahakaart kirjutada FREE ESTONIAN PUBLISHERS nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE
1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates .... 19.......... Tellimise katteks lisan $............ siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi ....

Aadress ....

....

....

....

35 aastat eesti gaidlust Austraalias

15. jaan. 1950. a. pandi alus Austraalias eesti gaidlusele. Seda päeva pühitseti 26. jaan. koos skaudivellede ja paljude sõpradega, kes aastate jooksul on moraalselt kui ka majanduslikku tuge andnud noorte tegevusele. Tähtpäeva tähistati Marge ja Valev Kongase talus Thirlmeres. Asutajaid gaide tuli külla ka kaugemaist keskusist.

Tänuavaldus

Südamlik tänu kõigile, kes minu abikaasa, meie isa ja vanaisa

KARL PÄRNOJA

surma puhul meile kaastunnet avaldasid, tema leinateenistusest ja viimsele teekonnale saatmisest osa võtsid ja meid leinas lohutasid, lahkunu puusärki lilledega kaunistasid või tegid annetuse Kidney Foundation'ile.

Meie eriline tänu kuulub Toronto Peetri koguduse õpetajale Edgar Heinsoole lohutavate sõnade, Cantate Dominole laulude, dr. Roman Toile kauni orelisaate ja soomepoistele auvalve eest. Samuti täname Ratsarügemendi ja Eesti Ohvitseridekogu esindajat A. Leharit, Soomepoiste Klubi esimeest E. Martenit, Artistic Woodwork Co. juhatusliiget J. Viimat, T. E. Võitlejate Ühingu abiesimeest R. Moksi, Vändra Gümnaasiumi esindajat A. Koppelit ja Cantate Domino esimeest J. Laanest järelhüüete eest.

Leinaja LESK, LAPSED ja LAPSELAPS

Tänuavaldus

Südamlik tänu kõigile, kes minu armast abikaasat, meie ema

ILSE PIROSOK'i

laulu, palve ja lilledega ära saatsid, teda tänumeelselt mälestades meid lohutasid ja pere kurbusele kaasa tundsid.

LEO, ALJA ja TOOMAS

Eestlaste poolt eelistatud ja traditsiooniliseks kujunenud

MATUSEMAJA

Matusemaja on üle 115. aasta teeninud Metropolitan Torontot sama perekonna poolt väljakujunenud traditsioonidega. Moderniseeritud avarad ruumid, kvalifitseeritud personal ja küllaldaselt parkimisruumi.

Väärikas teenimine

ROSAR-MORRISON FUNERAL HOMES LTD.

T. L. MORRISON — Funeral Director

467 Sherbourne St., Toronto, Ont. M4X 1K5
Telefon 924-1408

GARDENIA
FLOWERS & GIFTS

362 Danforth Ave.
Toronto, Ont.
M4K 1N8

Tel. 466-1951 või 466-1502

Värsked ja esmaklassilised lilled igaks sündmuseks.
Kunstkäsitöid kinkideks: ehted, merevaik, nahatööd, puunikerdused, keraamika.

Räägitakse eesti, läti ja inglise keelt.

Leinateateid

Inglismaal Boltonis suri 4. novembril Johanna Aasa, neiuna Anijärv, sündinud 21. veebruaril 1902 Tarvastus.

Inglismaal Leicesteris suri 8. novembril Gertrude Langebraun, sündinud 27. juunil 1898 Eestis.

USA-s suri 19. novembril Eugene Kask, sündinud 21. oktoobril 1912 Narvas.

USA-s Elginis suri 12. novembril arh. Heljo Kaal, neiuna Saar, sündinud 22. veebruaril 1925 Tartus.

USA-s Indianapolisis suri 14. novembril Robert Kõrge, sündinud 24. augustil 1898 Karulas.

USA-s Bridgetonis suri 17. novembril Elmar Reinvald, sündinud 12. novembril 1901 Tartus.

Stokholmis suri 26. novembril Juhan Marand, sündinud 15. märtsil 1906 Võrus.

Tallinnas suri 16. novembril Alfred Kasemaa, sündinud 27. jaanuaril 1905 Keilas.

Rootsis Olofströmis suri 30. novembril Edgar Döring, sündinud 1. septembril 1919 Tallinnas.

Saaremaal suri 22. novembril Kalju Jõgel, sündinud 8. juulil 1922 Saaremaal.

Stokholmis suri 20. novembril Hilda Jõesaar, sündinud 1. jaanuaril 1898.

Austraalias Adelaide'is suri 21. novembril Ralf Lillesoo, sündinud 5. juulil 1925 Tallinnas.

USA-s Port Jeffersonis suri 27. novembril Ksenia Treufeld, neiuna Nõmm, sündinud 17. mail 1911 Tallinnas.

OVER 50 YEARS OF GM SALES AND SERVICE

HOGAN GM

Chev Olds Limited

5000 Sheppard Ave. E., Scarborough, Ont. M1S 4L9

PAUL JUTTUS
Müük ja rentimine
Tel. 291-5054, kodus 423-5716

Alli Vähi laulmas Oskar Haameri kandlesaatel.
Foto: Vaba Eestlane

Asta Kaupsi lauluõhtu

Eesti baptism tähistas möödunud aastal oma 100-aastast juubelit. Kuigi juubeliaasta on möödunud, alustas kogudus kontsert-muusikaõhtute seeriaga ja andis sellele nimeks „Juubelimuusika seeria". Esimesena toimus alt Asta Kaupsi lauluõhtul, millega lauljatar omakorda tähtistas oma 60. sünnipäeva. Laulja kõrval sisustasid õhtut tshellol Kaljo Raid, klaveril saatjana Charles Kipper, organistina Peeter Kaups ja deklamaatorina Varje Raid.

Õhtu kavas oli maailmaklassikuid, eesti heliloojaid ja mitme vähetuntud siinse mandri helilooja vaimulikku muusikat. Lauluõhtut alustati C. Francki lauluga „Suur on Su tugevus", mis esitati koos tshelloga, järgnesid J. S. Bachi „Oh, kiida Issandat" ja F. Mendelssohni „Jää vaikseks mu hing".

Eesti heliloojate grupis oli K. Raidi ühele koguduse konverentsile loodud laul „Viinapuu ja oksad", A. Torma „Palve" ja J. Tamverki „Sest saan ma küll". Järgmise laulukolmiku loojaiks olid G. O'Hara „Seal maal kus Jeesus elas", Ch. Gounod „Kolgata" ja O. Ahnfelti „Ta laps nüüd ma". Enne kolmandat laulu meenutas laulja oma lapsepõlve kodu, kust on saanud palju armastust kogu eluks kaasa. Ta tänas kõiki inimesi, kes talle lauluteenistuses abiks on olnud, abikaasat, kes muusikuna teda on mõistnud, koguduse vanemat, kes on olnud talle vaimulikuks toeks ja eeskujuks ning muusikuna pannud teda laulma. Kuid suurim tänu kuulub Jumalale, kelle suurt armastust ta on tundnud juba noorusest peale, ega suuda küllalt teda selle eest tänada.

Viimaseks laulis veel R. Carmichaeli „Jehoova on mu Karjane" ja C.B. Briggsi „Käes õhtu on", viimases jälle ühines lauljaga tshello.

Asta Kaupsi aldihääl on pehme, sooja tämbriga, intonatsioon puhas ja ta väljendab end ilusa sisseelamisega, tasakaaluka emotsionaalsusega. Ta on aastaid Helmi Betlemi juures laulmist õppinud ja olnud ka hea õpilane, kes on püüdnud edasi, et oma kogudust kõigepealt muusikaliselt teenida. Oma veendunud usulise tundega on ta kõigepealt lauljana evangelist, kel on programmis ühelt poolt tänada Jumalat, teiselt poolt aga oma usutunnetust teistele teatavaks teha ja usuröömu kõigiga jagada, olles oma lauluandega vahendajaks Jumala ja inimeste vahel. Seda tunnetust sisendas ta ka oma lauluõhtul kuulajaisse.

Lauluõhtu instrumentaalsel poolel esitas K. Raid kaks soomlase M. Piiparise tööd, „Maa peal ma rändan" ja „Uus taevas". K. Raid tutvustas Soomes, Helsingis elavat muusikalise loominguvõimetega ärimeest, kelle tööd on tshellole seadnud Oleviste kiriku helilooja Anne Metsala. Olevistes on ka tema kantaat ette kantud.

Huvitava algusega oli „Maa peal ma rändan", kus klaver oli alul meloodiapilliks, mida tshellol pizzicato-tõmmetes saadeti, aga siis vahetusid kohad ja tshello alustas eepilise voolavusega maapealse rännaku kirjeldamist, mida K. Raid andeka helikunstnikuna kaasahaaravalt esitas.

Laulude kõrval deklameeris Varje Raid Taaveti laulust inspiratsiooni saadud ajel loodud luuletuse ja lühemas kõnes K. Raid meenutas Asta Kaupsi (sünd. Krabi) vanemaid, kohtumist jutlusatajast isaga ja nende traagilist saatust, kui isa läks Rootsist tagasi koduranda abikaasat ära tooma, katse ebaõnnestus ja mõlemad saadeti Siberi-teekonnale.

H.

Hamiltoni Võitlejate Ühingu aastapeakoosolek

Mahukas summa II maailmasõja ajalooraamatu väljaandmiseks

On väheseid organisatsioone, kes oma peakoosolekut saavad alata vajalise kvoorumiga. Seda teevad aga tavaliselt Hamiltoni Eesti Võitlejate Ühingu liikmed. Üle poolte liikmete arvuga koosoleku avas esimees A. Jurs, kes valiti ka koosoleku juhatajaks. Protokollijaks valiti F. Koger, häälte lugejaiks H. Mölder ja A. Pärna.

Tegevusaruande esitas A. Jurs. Peale tavakohase tegevuse oli tulipunktis ESTO-84 korraldamisele kaasa aitamine. Ühing sai omale uue suvevormi riietuse. Keskuse ülesandel aidati kaasa mälestussammaste korrastamisele Seedriorus ja püstitati uus alaline võidutule urn. Sõjavigastatuid toetati ümbruskonna eestlaste poolt üle $4,000.00 summaga. Esimehel on valminud sõjameeste ajalooraamatu käsikiri. Kassaaruande kandis ette laekur L. Ploom. Aruanne oli tasakaalus $1,788.72. Ühing on toetanud sõjavigastatuid, skautlikke noorte maailmalaagrit Kotkajärvel, Balti Vabadusliitu USA-s, EKN-i ja teisi.

Tegevuskava oli koostatud E. Lindaja poolt. 17-punktilises kavas oli uutena „Eesti rahva võitluspäeva" tähistamine 10. augustil. Viimane oli IV Ülemaailmse Sõjameeste kongressi otsus ESTO-84 ajal Torontos.

Teise punktina oli kavva võetud ajalooraamatu väljaandmise majanduslik toetamine. Eelarvesse võeti $3000.00 selleks otstarbeks. Sellele on hiljem juurde tulnud toetus H. E. Seltsilt $1000.00 ja umbes 30 raamatu ettetellimist $700.00 suuruste summadega.

Need esialgsed laekumised ainult ühe ühingu piirkonnast peaksid kindlustama raamatu väljaandmise majandusliku külje.

Valimistel moodustus juhatus järgmiseks: esimees A. Jurs, juhatuseliikmeteks L. Ploom, A. Voode, H. Lember, E. Lindaja. Juhatuseliikme kandidaatideks A. Himma ja J. Käsper. Revisjonikomisjoni liikmeteks F. Koger, M. Pertens, O. Poltov, kandidaadiks H. Sepp. Aukohus H. Mölder, O. Õunapuu ja A. Pärna. Esindajateks K.E.V.Ü. Liidu juurde O. Poltov, M. Pihlak, A. Voode, H. Riko, asemikuks A. Pärna. Esindajateks Balti Veteranide Liidu juurde Hamiltonis A. Jurs, A. Voode ja H. Mölder. Esindajateks Ida-Euroopa Rahvaste Ühingu juurde Hamiltonis E. Lindaja ja A. Himma. Balti Veteranide Liidu juurde Kanadas A. Jurs, A. Himma ja asemikuks H. Lember.

Koosoleku kestel arutati mitmeid probleeme, mis käsitlesid ESTO-84 läbiviimist, üldrahvuslikke ja sõjameestesse puutuvaid alasid.

Leiti, et eesti pagulaskond on läbimas järjekordset kriitilist ajajärku ja kõikide üksikisikute valvsus ja koostöö on vajalik meie kodumaa vabaduse eest võitlemisel.

Pärast koosolekut toimunud seltskondliku osa kestel tähistati kauaaegse esimehe A. Jurs'i 70. a. sünnipäeva ja anti juubilarile üle mitmeid sõjamehelikke kingitusi.

Poola juht Solidaarsuse sünnikohal

VARSSAVI — Poola juht Wojcieh Jaruzelski oli üllatunud, kui teda tervitati Gdanskis, Lenini laevatehases respekteerivalt sealsete tööliste poolt. Laevatehas on nüüd keelustatud ametiühingu Solidaarsuse sünnikoht. Ta oli oodanud seal halvustavaid nägusid ja võimalikku ebameeldivat vahejuhtumit, aga midagi sellist ei juhtunud. Lech Walesa, Solidaarsuse looja, ei olnud kohal; vaatamata tema vastuseisule talle oli sel puhul antud „vaba päev".

Eesti Sihtkapital Kanadas

Annetused, testamendi-pärandused ja mälestusfondid on tulumaksuvabad. Suunake oma annetused noortele ja teistele eesti organisatsioonidele

Eesti Sihtkapital Kanadas

kaudu tulumaksuvaba kviitungi saamiseks. — Eesti Maja, 958 Broadview Ave., Toronto, Ont. M4K 2R6

Tulumaks ja kingitused

Heldemeelsetena vanemad või vanavanemad tihti soovivad oma laste või lastelaste tulevikku kindlustada rahaliste kingituste või aktsiate ülekandmise näol. Selle sihiliste väärtuste ülekanded on tihti aga ühenduses ka tulumaksu kohustuse küsimusega.

Selliste kingituste tegemisel tuleb pidada silmas kahte asjaolu: otsustatud paigutuse (deemed-disposition) ja omaksandmise (attribution) reegleid.

Esimene reegel määritleb, et tulumaksu seisukohalt on **kinkija** see, kes saab kingitud summalt maksustatavat sissetulekut kingitud summa suurenemise väärtuse näol. Näiteks, kui isik kingib oma 14-aastasele pojale 100 aktsiat, mille eest kinkija oli ostmisel maksnud üks dollar aktsialt. Kui aktsiate üleandmisel nende aktsiate turuväärtus (fair market value) aktsialt on $10.—, siis kinkija on vastutav $900. — kapitali kasumi (capital gain) ulatuses, vaatamata, et kinkija tegelikult ei ole midagi saanud, mis aitaks kanda seoses olevat tulumaksu kohustust. Kingi saaja kontosse kuulub aga, et ta need aktsiad on saanud turuväärtuse hinnaga.

Alla 18-e aasta ealiste laste puhul tuleb lisanduvalt rakendamisele veel teine n.n. atributsiooni reegel. Vaatamata, et alaealine on nüüd nende aktsiate omanik, kuid aktsiate müügi puhul kuulub saadav kasum maksustamisele kinkija sissetulekuna. Sama reegel kehtib ka rahaliste kingituste teenitud kasumi osas.

Viimane reegel on kehtiv kuni lapse 18-aastaseks saamiseni, kinkija Kanadast lahkumiseni või viimase surmani. See alaealisuse reegel ei kehti ainult oma laste või lastelaste kohta, vaid hõlmab samuti mittesugulasi alaealisi kingituse saajaid.

Atributsiooni reegel on kohaldatav samuti abikaasade vaheliste kingituste puhul, kus müügi korral kuulub kasum või kaotus kinkija sissetulekusse. Abikaasade vaheliste kingituste korral ei tule aga rakendamisele eelpool mainitud dispositsiooni reegel, s.o. küsimuse alla ei kuulu kinkimise aegne turuväärtuse hindamine.

Kui teha rahaline kingitus üle 18-e aasta ealistele lastele, siis kinkija ei ole maksustatav kingituse kaudu teenitud sissetulekust, vaid see kuulub kingituse saaja tuludesse.

Abikaasade vahel on sissetuleku lõhustamist võimalik teha raha laenutamise teel. Laen peab olema kirjalik, võib olla ilma intressideta ja peab sisaldama laenu tagasimaksmise tingimused.

Eelpoolsele on teataval määral veel erandiks Quebeci provints, kus loetletud reeglite kõrval võib tulla kohaldamisele lisanduvalt kinkemaks.

Tulumaksu vähendamiseks ja lastele tulevikus majandusliku kandepinna loomiseks on võimalik luua ametlik lapse või laste hooldus-trust vastava usaldusmehe ehk hooldajaga. See küsimus on korraldatav trust kompaniide kaudu.

E. Soomet

Kirjakandjate talviste töötingimuste parandamiseks

Sademeterikkast talvest tingituna on sellel aastal tänavad, kõnniteed ja majade trepid sageli lume ja jääga kaetud, mis teeb kirjakandjate töö hädaohtlikuks. Et avalikkust teadlikumaks teha valitsevast olukorrast kavatseb Kanada Post, koostöös Kirjakandjate Ametiühinguga alustada aktsiooni „Ice isn't nice" vastavate illustreerivate plakatitega ja teadaannetega meedias. Kana Posti asepresident Steward Cooke loodab, et see aktsioon on sama edukas kui möödunud suvel läbiviidud kampaania, milles selgitati kirjakandjate suurimate vaenlaste — koerte — takistavat ja hädaohtlikku mõju kirjakandjate tööle. See aktsioon viis koerte poolt hammustatud ja puretud kirjakandjate arvu 1400-lt 820-le. Kanada Post võtab ka enesele õiguse katkestada kirjade viimise aadressidel, kus kõnniteed ja trepid on puhastamata ning hädaohtlikud.

Läbirääkimised algavad 12. märtsil

WASHINGTON — Uued läbirääkimised tuumarelvade ja maailmaruumi relvastumise üle algavad Genfis 12, märtsil. USA president Ronald Reagan olevat optimistlik ja lootvat relvastuse kokkuleppe saavutamisele.

Matk Indiasse slaidide taustal

22. jaan. toimus Tartu Instituudi loenguõhtu, kus mag. Liina Liivamägi pidas slaididega illustreeritud ettekande „Risti ja põiki India lossides ja templites". Teekonda kirjeldati umbes paarisaja slaidiga mägisest Kashmirist Bombayni India ookeani ääres.

Nagu pealkirjas juba märgitud oli huvifookuses olnud lossid ja templid. Paljud endised vürstilossid on tänapäeval muudetud hotellideks. Fatehpur Sikri oli uhke pealinn, ainult 14 aastat vana, kuni aastani 1584, mil see maha jäeti, kuna joogivesi muutus kõlbmatuks. Nüüd käivad seal vaid turistid.

Lõuna pool Indias, Aurangabadi linna lähikonnas on huvitavaid kaljudesse raiutud kloostreid. Neist on Ajanta kloostrid umbes 2000 aastat vanad, kus mungas elasid 900 aastat, 200 a. e. Kr. kuni 700 a. p. Kr. Elloras on samas piirkonnas, seal on 39 kaljusse raiutud koobasehitust, neist 12 buda; 17 hindu ja 5 sainusuliste polt ehitatud.

India ehituste juures on silmapaistev skulptuuride rohkus. Liina Liivamägil on väga hea silm ja fototehnika. Kahjuks ei olnud neist skulptuuridest lähivõtteid, mis võibolla oligi hea, sest muudest allikaist on teada nende skulptuuride suur erootilisus, mis on nagu stiimul rahva sigivuse õhutamiseks.

Loenguõhtul oli välja pandud üle tosina uuema eestiainelise raamatu. Pärast loengut oli traditsiooniline vestlus kohvitassi juures.

Järgmine loeng toimub teisipäeval, 5. veebr. kell 19.30, kus Els Greenside annab samalaadse slaididega kirjeldatud reisimuljeid lõunapoolsest Aafrikast.

Osavõtjaid Eesti Majas peetud päevapikkusel Mõttekoldel. Vasakul EKN peasekretär Priit Aruvald sõna võtmas. Foto: Vaba Eestlane

Mõtteid paremaiks Ülemaailmseiks Eesti Päevadeks

Mõttekolde teises osas arutleti ÜEP ettevalmistamist, korraldust ja kava

Pärastlõunal jätkus Mõttekolle '85 töö. Osavõtjad jagunesid kolme töögruppi, kus Ülemaailmsete Eesti Päevade ettevalmistusi käsitleti K. Meipoomi, korraldamist Maire Lainevoolu ja programmi F. Koopi juhendamisel. Arvukam neist oli programmi küsimusi käsitlev töögrupp.

Selles grupis puudutati punkti, nagu kas ESTO-84-l oli liiga palju üritusi, kas neis peegeldus meie rahvusgrupi kultuuritegevus, mis seal oli puudusi ja kuidas neid on võimalik parandada. Samuti vaadati kuidas kujundada programmi struktuuri rahvuspropaganda osas, suuüritustel ja kas on võimalik luua juurde midagi enneolematut.

Nii leidis A. Kelder, et seniste ÜEP-de aeg on olnud liiga lühike;

nüüd on palju vabu inimesi meie ühiskonnas, kel aega pidutseda.

Teiselt polt vaieldi sellele vastu, eriti need, kes on seotud üritustega, mis seovad neid kogu pidustuse ajaks ega anna üldse aega muust osavõtuks.

Puudutati ka erakokkutulekuid, mida on raske keelata, pealegi hinnatakse neid palju rohkem kui suuremaid üritusi, kus pole aega tuttavatega kohtumiseks.

Tekkis ka küsimus, kellele ESTO korraldatakse, kas väljast tulijaile või enestele, misjärel leiti, et see on kõigile, esinejaile, külalistele, tegelastele ja pealtvaatajaile. Katselised hääletusel selgus,

et neid kes arvasid, et üritusi oli liiga palju oli 11 ja neid kes arvasid, et polnud veel liiga palju (s. o. 205) oli 15.

Küsimusele, kas oleks võimalik veel mõnda uut üritust juurde organiseerida, arvati et selline võiks olla neile, kes enam eesti keelt ei räägi, et neid eesti kultuuriga rohkem siduda. Kuid pooleestlaste kaasatõmbamiseks saadeti viimane kord vägagi palju informatsiooni ja kutseid välja, et tulge ESTO-le. Teiselt poolt hoiatati, et võõraste juurdetoomisel peaks olema ettevatlik, et nad ei tunneks end alaväärseina eestlaste hulgas.

Ka arutati laulupeo ja valguspeo kokkuviimist, mida on ka varem tehtud, kuid lauljad on harjunud vanade kodumaa laulupidude traditsioonidega ja raske oleks lauljaid paari laulu pärast välja saada. Pealegi on laulupidu nr. 1. pidustustel ja valguspidu nr. 2.

Esimene meile enestele rahvusliku elamuse andmiseks, teine meie saavutuste demonstreerimiseks võõrastele.

Soovitati rohkem kulutusi teha dekoratsioonidele, eriti laulupidu kannatas selle tõttu. A. Raudsepp soovitas anda tehnilist väljaõpet neile, kes sellele kaasa aitavad, kuna meie rahvusgrupi üritustel on alati olnud vigu valgustamisega.

Lydia Vohu leidis, et tulevikku vaadates ei ole 8 aasta pärast tegijad mitte meie, kes siin oleme,

küsimus on kuidas teha neist, kes on nooremad tulevikujuhte . . .

Töögruppide kokkuvõtteis märkis K. Meipoom, et juba kaks ESTO asukohta määratagu ette, mis oleks rajatud eelneva ESTO kogemusile, andes neid järglasile edasi. Peakomiteel peaks olema 6 aastat ette kindel aadress. Soovitav, et eelreklaam läheks kätte 18 kuud teistele maadele, lõplik aga 6 kuud enne pidustust ning see saata laiali otse peakomiteest, mitte erimaade toimkondade vahendusel. Ka tuleks katsuda koostada kadunud eestlaste nimekiri ja uurida võimalusi juhtkonna seminari korraldamiseks.

M. Lainevool arvas, et administratsioon peab alustama tööd vähemalt neli aastat varem. Juhatuse kõrval oleks vaja palgatud administraatorit, kuid toimkondade juhid võivad olla vabatahtlikud, kes jagavad tööd teiste vabatahtlikega.

Küsimus on kust saada neid inimesi, kes asukohamaade ajalehti reklaamiks kasutaksid ja on võimelised kirjutama.

Majutamist katsuda organiseerida ka kodudes, kui seda teha organisatsioonide kaudu. USA-s ja Austraalias saab kasutada konverentsihoonete ruume. Ka piletitemüügiks on vaja palgalist, abi, samuti on vaja pikemat lahtioleku aega. Ka polnud küllalt mälestusesemeid müügil; võinuks olla ka rohkem giide ja paremaid kohti lubada kaamerameestele ja tv-le.

F. Koop puudutas varem märgitud punkte, soovitades et ESTO juhtkond peaks leidma võimalusi programmi korraldada, mis lasuks noortel, et nad tutvuksid eesti keele ja kirjandusega. Ta soovitas korraldada ettenähtud ühe asemel rohkem üritusi, mis suunatud kohalikule rahvale ja need olgu eriti hästi korraldatud. Ta soovitas eriüritust korraldada pooleestlasile, tutvustamaks meie kultuurilisi saavutusi eesti kirjanduse ja kultuuri alal. Ka soovitas ta tulevikus rohkem rõhku panna visuaalseile efektidele, valgustusele ja helile ja otsida sel alal eestlaste hulgast professionaalseid asjatundjaid.

A. Aleve andis lisaks idee, kas oleks võimalik, et ESTO-del oleks permanentne märk, kuhu lisada asukohamaa nimi.

Seda saaks kasutada ka ESTO lipul, mida võidakse ühelt ESTO pidustuselt teisele ühe lõpetamisel kaasa anda.

Sellega oli üldjoontes läbiarutatud ettenähtud kolm Ülemaailmsete Eesti Päevade peaolemust. Pärast kohvipausi hakata lähemalt vaatlema eriosakondi ja alasid.

„Esto Valley" toetuseks

Rahvuslikult vaimustav ESTO-84 suunas hetkeks väsitavana tähelepanu ära meie mitmesuguste kultuuriorganisatsioonide igapäevaselt rahvusliku säilimise võitluselt, mis aga nüüd peab jälle jätkuma.

Üks nendest ettevõtmistest, mis nõuab viivitamatut elujõulist edasiarendamist, on Eesti Kunstide Keskuse poolt algatatud „Esto Valley" projekt. Neljakümne aasta jooksul on meie rahva poolt, kes enamuses pärinesid kodumaalt, omatud majandusliku jõudu ning loodud kultuuriväärtusi. See rahvas väheneb aastatega, aga väljaspool kodumaad sündinud noorem generatsioon vajab tuge säilimaks eestlastena. Kodumaal hävitab eestlasi vaenulik ülevõim, vabas maailmas aga tõmbab suurte võimaluste süsteem meie noored ümbritsevasse ühiskonda, kus kergesti kaotakse rahvuslik identsus.

Rahvusliku kuuluvuse tunnet saab ainult ehitada veenvale dokumendile. Selle dokumendi loob kõikide meie organisatsioonide, meie rahva tegevuste ja loomingute kogusumma. Aga see peab olema koostatud ning jäädvustatud rahvusliku eksisteerimise õiguse tõenduseks eelkõige meie järeltulejatele, kes ei ole tundnud meie riigi ja rahva iseseisvuse uhkust, kuid samal ajal tõenduseks meid ümbritsevatele rahvastele meie kodumaa vabaduse õigustuseks.

Kõik käimasolevad eesti organisatsioonide tegevused on tähtsad ja kulu nõudvad, kuid meie rahva saavutusi kokkuvõtva ning säilitava projektina, mis suunatud tulevikku on „Eesti Valley" projekt eriti tähtis. Esimese sammuna peaksime selle võlavabaks tegema. Eestlaste jõukuse juures võiksid kindlasti mitmed kaasmaalased selle eesti rahvale kinkida, et seal alustada eesti kultuuripärandi koguga.

Kus kohal ja millisel kujul see kogu omale lõpliku vormi saab seda näitab tulevik. Tõenäoliselt kaugemas tulevikus kõik eesti rahva nimel loodud väärtused ja varandused peaksid koondatama terviklikuks eesti rahva keskuseks. Balti riikides ja meie kodumaal on pärisrahvad juba vähemuses, nende kultuuri ja identsuse hävitamine on käimas.

Meie kultuuri säilitamise eestvedajaks peaksid eriti olema eestlased, kes veel pärinevad kodumaalt, kuid kellede arv kiirelt kahaneb. Moraalne ja majanduslik toetus võiks olla meie viimane panus oma rahva säilimise võitluses.

See koostöö peaks haarama ka eestlasi väljaspool Kanadat, sest Toronto, kui suurima rahvaarvuga keskus suudab tõenäoliselt kõige kauem säilitada rahvusliku identsuse. Kui meie tervilikku eesti kultuuri kollektsiooni nüüd ei algata, siis jääb see tõenäoliselt tegemata ning meie rahvuskultuurilised saavutused haihtuvad mõnekümne aasta pärast laiali. Läti rahval on oma kultuurimajas permanentne kunstikollektsioon. Ukraina „Art Foundation'i" galleriid ja kunstikogud on samuti imponeerivad. Kuuludes kunstnike gruppi olen muidugi huvitatud tugevast muuseumilisest kunstikollektsioonist. Kunst on aga ainult üks osa rahva loomingloost, mis tervikuna vajab kokkuseadmist ja säilitamist ja mis saab toimuda ainult kogu rahva avara nägemusega koostööl ja toetusel. Kusagilt on jäänud kõrvu tsitaat piibli õpetussõnadest: „Kus ei ole tuleviku nägemust, seal rahvas hävineb".

EESTLASED INGLISMAAL

Eesit Pensionäride Ühing Bradfordis koarraldas filmiõhtu Eesti Kodus, kus näidati filme möödunud tegevusaastatest. Nagu EPÜB juhatuseliige Paul Pügi avasõnas nimetas, olid need filmid meeldetuletuseks ja mälestuseks nendest inimestest, keda meie hulgas enam ei ole. Filmidele kaasus helilint. Umbes tunniajalises kavas olid filmid 18-st suvepäevast Bradfordis, kus eestlaste teine põlv olid veel lapsed, veel oli film jaanitulest Sivi talus Lõuna-Inglismaal ja väiksema grupi väljasõidust Shotimaale, kus kõrgpunktiks olid kohalikud spordivõistlused.

☆

Detsembri alul toimus uues Ukraina Majas Ikestatud Rahvaste Komitee 11. aastapeakoosolek, millest võtsid osa 15 komitee liiget. Ka mõned komitee tegevusest huvitatud isikud.

Kui komitee alustas tegevust 21 aastat tagasi, siis oldi arvamisel, et koostöö ei saa kaua kesta, kuna on tegemist mitme täiesti erineva rahvusega. Õnneks osutus see ekslikuks, kuna kõiki neid rahvaid seob üks eesmärk: vaba Ida-Euroopa.

Samuti on õnneks leidunud ohvrimeelseid inimesi, kes on palju oma vabast ajast pühendanud kommunismivastasele võitlusele. On antud välja kaks bülletääni. 15. aastapäeval istutati Bradfordi linna keskele kuus puud, mille juurde paigutati seda sündmust tähistav mälestustahvel. 20. aastapäeva tähistati katedraalis, kus avati ainulaadne mälestustahvel. Samuti on ainulaadne lippude lehvimine raekoja juures Ikestatud Rahvaste Nädalal.

Järgmiseks kaheks aastaks valiti juhatus tagasi endisel kujul, pluss uue tööjõuna abisekretär. Juhatus koosneb lätlastest, ukrainlastest ja ühest eestlasest, kelleks on teine abiesimees Tiiu Kajando.

Järgneval tegevusaastal on uuena kavas kevadel tähelepanu juhtida II maailmasõja lõpule 40 aastat tagasi, mil Ida-Euroopa riigid jäid kommunismi haardesse. Sellega koos võetakse üle 45 aastat tagasi toimunud suurküüditamine Balti riikides.

Koosolekul mälestati viimase aasta jooksul surma läbi lahkunud kahte liiget, esimese abiesimehena komiteesse kuulunud A. Ottanit ja valgevene esindajat M. Mak'i.

☆

Leicesteri sõdurite õhtul novembri lõpul oli osavõtjaid üle saja. Surnutepühale lähedane aeg andis õhtule erilise ilme, kus langenud relvavendi mälestati väärika pidulikkusega E. Laasbergi sõnavõtus ja leinaseisakuga. Ka puudutas kodumaa kaitsel langenud relvavendi sisukas ja paeluvas sõnavõtus külaliskõneleja E. Kallas. Tervitusi Sõjameeste Koondise poolt ütles vanematekogu vanem R. Nolk, kes kinnitas ESTO-84 kuldse plaadi vabadusparaadist osavõtnud koondise lipuvardasse. Kavalises osas esitas Einar Ligema avalauluna enda viisistatud Kalju Ahvena luuletuse „Pagulane", minnes seejärel üle sõdurilauludele. Katke I. Talve „Johansoni reisidest" esitas E. Läänemägi ja segakoor laulis A. Edwardsi juhatusel. Pärast aktuslikku osa esines rahvatantsurühm rea rahvatantse.

Inglismaa toetab ESTO't ühendriikides

Detsembri alul pidas Inglismaa Eestlaste Ühingu juhatus Leicesteri Eesti Majas koosoleku, kus puudutati mitmeid majanduslikke küsimusi. Ülemaailmselt aktiivsemaks muutunud tegevus on seotud suuremate väljaminekutega, mille toetamine piiratud sissetulekute juures nõuab iga väljamaksu põhjalikku kaalumist. Sellepärast juhatus otsustas eitavalt Balti Noorte Freedom Cruise korraldamiseks Inglismaa eestlastelt palutud 1000 Inglise naela andmist, kuna IEÜ'l puudub selleks vastav summa.

Aasta viimaseks kulutuseks oli IEÜ'le tellitud 500 eks. Eestit tutvustava ingliskeelse broshüüri tellimine.

Juhatus arutas ka järgmise ESTO asukohamaa küsimust, kus kandidaatidena nimetati Austraaliat ja USA-d. Pärast põhjalikku kaalutlemist langetati otsus USA kasuks. Leiti, et suurte kauguste ja sõidukulude tõttu jääb Austraaliasse sõitjate arv väga väikseks ja seega ei suuda ESTO täita temale pandud ülesandeid ning lootusi.

Ameeriklased nõustuvad surmanuhtlusega

NEW YORK — Enneolematult kõrge, 84% ameeriklasist nõustuvad surmanuhtlusega, kuigi pooled neist usuvad, et surmanuhtlust pole küllalt õiglaselt juhtum-juhtumi korral mõistetud.

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAR
C. A.
Chartered Accountant
181 University Ave., Ste. 1802
Toronto, Ont. M5H 3M7
Tel. 864-0099

Muudatused Kanada mitmekultuurilisuse ministeeriumis

Kanada keskvalitsuse mitmekultuurilisuse minister Jack Murta teatas 15. jaanuaril, et valitsus on otsustanud laiendada ministeriumi isikulist koosseisu ja sellega ka mitmekultuurilisusega tegelevate projektide ja programmide arvu. „Kõikidel rahvusgruppidel on võrdne õigus nendele programmidele vaatamata gruppide arvulisele suurusele ja ajaloolisele tagapõhjale," ütles minister Murta. „See oli üks konservatiivide lubadus möödunud valimiste aegu ja nüüd hakatakse seda lubadust täitma."

Esimese sammuna kutsutakse ministeeriumis ellu uus aseministri (deputy minister) positsioon, kes on vastutav mitmekultuurilisuse edendamise ja arendamise est Kanadas.

„On väga oluline, et valitsus on teadlik kõigi rahvusgruppide vajadustest nende kultuurilises tegevuses. Tõhusama professionaalse abiga olen ma võimeline edukamalt täitma oma ülesandeid nii valitsuse koosseisus kui ka provintsides ja eramajanduslikus sektoris."

Douglas B. Bovie, hetkel kodakondsuse ministeeriumi abisekretär ja endine Petro-Canada asepresident on nimetatud ülalmainitud kohale. Senini oli mitmekultuurilisus üks tema ametiülesandeist, nüüdsest peale pühendab ta kogu oma aja rahvusgruppide kultuuriliste vajaduste rahuldamiseks laiahaardelisema ja arvukama ametnikkonnaga.

Alvin Electronics
Panen sisse ALARMSÜSTEEME varguse ja tule vastu.
Helistada 731-5766
Küsida ALLAN PRÜMMEL

AASTAALGUSE VÄLJAMÜÜK
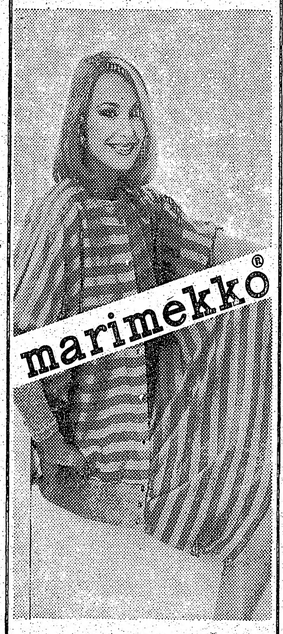

Marimekko kleidid ja trikooesemed
30—50% HINNA-ALANDUST
MASTER COAT jakid
Hinnad $120—170
CORINNA
110 Cumberland St.
Avatud: esmasp.-laup. 10-5.30
Finnish Design Imports Ltd.

ILMUS SUURTEOS
„EESTI VABADUSRISTI KAVALERID"
Kordustrükk samanimelisest teosest, mis ilmus Tallinnas aastal 1935 Vabadusristi Vendade Ühenduse Keskjuhatuse väljaandel. Suures formaadis, eeskujulikus trükitehnikas, nägusas köites, 405 lehekülge. Eesti Vabadusristide originaalkujutused värvitrükis. Teos sisaldab elulood koos piltidega kõige vapramatest kangelastest ja poliitikutest, kes lõid iseseisva Eesti Vabariigi, samuti välismaiste ajalooliste isikute nimed, kes rahvusvaheliselt kaasa aitasid Eesti iseseisvuse teostumisele. Teos on tegelikult Eesti iseseisvuse sünnilugu, mille omamine ikestatud Eestis on poliitiline kuritegu.
Kirjastus Välis-Eesti & EMP Stockholm
Tellimine saata VABA EESTLASE talitusele hinnaga $50.—
RAAMAT SAADETAKSE VÄLJA ÕHUPOSTIGA ROOTSIST

SPORT

Eesti N. Liidu autospordi keskuseks

Autosportlaste probleemid varustuse saamisel

Vaatlesime eelmises ajalehes autospordiala N. Liidus, kus Eesti on saanud keskseks osaks oma võidusõiduautode valmistamisega, ka on kolm parimat N. Liidu autosportlast eestlased. Täna vaatleme veel M. H. Kuuse artikli seda osa, kus kirjeldatakse võidusõitjate probleeme varustusega.

Kuigi võistlejad olevat amatöörid, kes kasutavat oma raha autodele ja varustusele, N. Liidu valitsus toetavat neid nii, et Lääne võistlejad tundvat kadedust. Sõidukulud võistlustele, hotelliarved ja söögid makstakse riigi käendatud spordiklubide poolt. Meeskondadele antakse võistlemiseks autosid, transporti, tagavaraosi, tööriistu, bensiini ja õli.

Võistlusautodele kumme N. Liidus jagab Central Auto Klubi (Good Years, Dunlops või Michelin Formula 3 autodele; Russian Prostor või Tshehhoslovakkia Barum kumme Formula-Ida võistlejaile; väikeautodele on ettenähtud Bridgestone või Pirellis).

Kuna N. Liit ei valmista peagu üldse võistlusautode vajadusi, siis Castrol GTX õli, Champion küünlad, Britax ohutusvööd, Bell kiivrid ja muud vajadused importeeritakse Läänest.

Sõitja ise peab maksma ainult oma kiivri ja tulekindla sõiduülikonna eest, mis mõlemad on seal kallid importasjad.

Võistlustel pole suuri auhindu ja enamus esikohal olijaist kasutavad küllaltki palju oma aega ja raha standardautode TARK võidusõiduautodeks ümberehitamisel.

Rahvusmeeskonda kuuluvad liikmed on eelistatud olukorras ja mõnele tippmehele on ettenähtud mehaanikud.

Kuid enamuses sõitjad töötavad oma autode juures tavalise töö kõrval ja nende meeskonda kuuluvad korrastusmehed on vabatahtlikud,

mehaaniliste huvidega sõbrad või kaastöölised, kes tulevad appi nädalalõppudel.

Reklaam on just jõudnud N. Liitu, aga ükski pole veel kindel selle vajaduses või väljavaateis. Ida-Saksamaa filmitegija Orwo ja valgustuse tööstus NARNA mõlemad käendasid autosid sõpruskarika võistlusel. Enamus autosid, mis näitavad produkti märke on rohkem Lääne suveniirid, mitte käendaja toetus.

Autor loodab siiski, et väljavaated on olemas Lääne eeskujusid matkides paremate võistlusautode valmistamiseks, samuti parema ettevalmistuse võimaldamiseks võidusõiduspordi harrastajaile. Aga nagu kõigi asjadega Venemaal, ühegagi pole kiiret. Tähelepanu äratab, et kogu aeg räägitakse Eestist ilma nõukogudelike tähtede lisamiseta. Samuti näib mootorsport olevat enam „vabariikide" kui Suur-Venemaa, tõelise Nõukogude Venemaa huviala.

Kirjanik Arved Viirlaidi videolindistamine jutuajamisel Aino Müllerbeckiga Vana Andrese kiriku seltskondlikus ruumis. Lindistab Ellen Irs.

RISTSÕNA NR. 1227

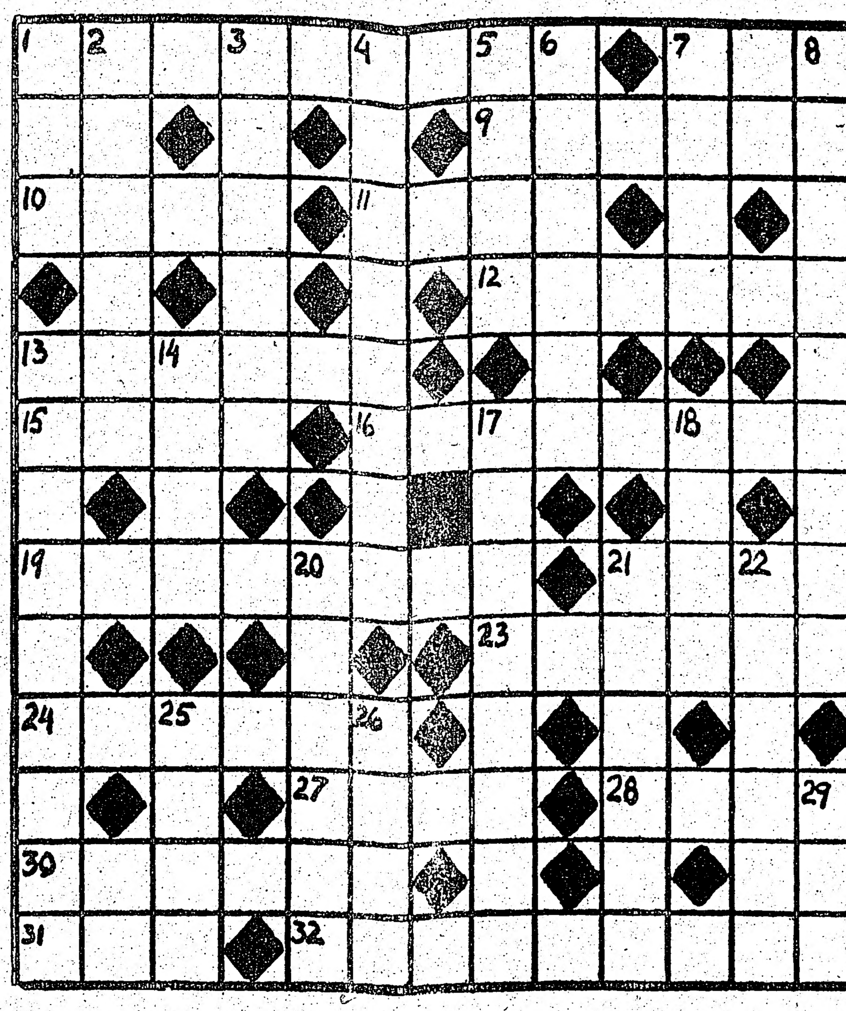

Põikread: 1. Kuju Kanada ajaloost, kelle nime kannab nüüd üks suurlinn, 7. Kaasvõitleja — lüh. 9. Alev Läänemaal, 10. Religioone, 11. Ujuv ese, 12. Mitte elusat, 13. Mereröövel, 15. Jõgi Saksamaal, 16. Hädaohtlik sport mägedes, 19. Midagi väga tahtma, 21. Koha määrsõna, 23. Praeguse Prantsuse ala nimi minevikus, 24. Lihasuretus, karm eluviis, 27. Emane loom, 28. Eesti parim karikaturist, 30. Mehenimi, 31. Eesti Lauljate Liit — lüh., 32. Korjamine, nurumine.

Püstread: 1. Lind, 2. Abistajad haiguse puhul, 3. Antiikaja suurmees, 4. Pihustama, udupeeneks tegema, 5. Elu jooksul, 6. Vorm sõnast rikkuma, 7. Kurnamisvahend, 8. Nägemata, 13. .... marss — populaarne marsipala, 14. Aiatööriist, 17. Kirjanduslik vargus, 18. Siil — saksa keeles, 20. Alam rahvas vana-Kreekas, 21. Vorm sõnast elama, 22. Lõunamaine puuvili, 25. Õppeasutus, 26. Hiilgus, 29. Juhtub muinasjuttudes.

Värskemad uudised loete „VABA EESTLASEST"

RISTSÕNA NR. 1226 LAHENDUS

Põikread: 1. Taavet, 6. Koopas, 10. Rõhuv, 11. Kaatet, 12. Seekel, 13. Starter, 14. Igas, 16. Slum, 18. Laev, 19. Tasumine, 22. Astu, 24. Veranda, 25. Kastani, 27. Duur, 29. Karistus, 32. Tont, 35. Õlak, 36. Aula, 37. Patarei, 39. Kõngas, 40. Siinus, 41. Uuriv, 42. Sitkus, 43. Aeglus.

Püstread: 1. Taktik, 2. Alamal, 3. Eres, 4. Tõttavad, 5. Pudrett, 7. Oder, 8. Pikali, 9. Salome, 12. Sees, 15. Sarapik, 16. Smetona, 17. Unine, 20. Auku, 21. Temal, 23. Sadu, 26. Arteesia, 28. Ustavus, 29. Kõrkus, 30. Rannit, 31. Taas, 33. Tunnel, 34. Paisus, 37. Pesu, 38. Iive.

„SAARE RAHVAS VABAS MAAILMAS" 1944—1984

Toimetanud: Tanni Kents, Lembit Kolk, Osvald Timmas
Palju fotosid, 259 lk. köites
Hind $14.— pluss saatekulu $1.50
Müügil „VABA EESTLASE" talituses

RAAMATUID LASTELE:

KALEVIPOEG (õppe- ja tööraamat lastele)	3.—	.50
ÕPETA MIND LUGEMA I (õppe- ja tööraamat eelkoolealistele lastele värvitrükis)	5.—	.50
ÕPETA MIND LUGEMA II (õppe- ja tööraamat eelkoolealistele lastele värvitrükis)	5.—	.50
EESTI KEELE HARJUTUSTIK I	3.—	.50
PIKKE MIKKE — Tuttsaba ja vuttsaba	2.50	.50
TRIPS, TRAPS, TRULL	$4.—	.50
SINISED ÕUNAD	$3.—	.50
KEVADE I	$6.—	1.—

S. EKBAUMI LUULETUSKOGU
ÕHUMÄRGI ALL
Hind $10.— pluss saatekulu $1.75
Saadaval Vaba Eestlase talituses

ILMUS TEINE TRÜKK INGLISKEELSEST KOKARAAMATUST
„Cooking Estonian Style"
Hilja Treumuth ja Viivi Piirisild
430 retsepti ★ Hind koos saatekuluga Can. $15.—
Tellimisi võtab vastu „Vaba Eestlase" talitus.
Raamatud saadetakse välja Los Angelesist.

MARIE UNDER INIMESENA
Raamatuke on koostatud Helmi Rajamaa poolt Teatajas avaldatud artiklite seeriast, avaldub uusi aspekte meie suurluuletajast kui inimesest ja on täienduseks neile teostele, mis Marie Underi kohta varem ilmunud. Raamatuke on välja antud seoses Marie Underi 100. a. sünnipäeva tähistamisega.
Hind $4.— pluss saatekulu 50¢
SAADAVAL VABA EESTLASE TALITUSES

SILEESIA VIHMAVARI

ehk

Miks Eesti Diviis tulema ei saanud

HEINO SUSI

Katkend tõsieluromaanist „Sarviku sulased"

9.

„Mis asjast?"

„Kas jääme jälle lollisti kotti."

„Ah seda sa kardad? Peame kokku hoidma, muud midagi. Ükshaaval ei jõua keegi kuhugi. Ei saa Feldjägeritestki läbi, nagu sa ise nägid."

Kui tagasi jõudsin, andsin kirja pataljoniülemale üle ja läksin oma roosasse lossipreili-tuppa, kus Timmu jällegi kuulas inglaste päevauudiseid. Suured saksa väeosad läänerindel olid end liitlastele vangi andnud. Berliini ümber käis ikka veel madin, aga venelased olid sügaval linnas sees. Idarinde põhjaosa oli kokkuvarisemas.

Ainult marssal Schörneri väegrupp idarinde lõunaosas sõdis edasi nagu poleks midagi erilist juhtunud.

Ja Oberfalkenhaini lossis oli saanud valmis maailmatu laar viina.

„Säh, joo", ütles Timmu.

„Nüüd veel, jah. Aga kui kaapamiseks läheb, siis mitte üks tilk. Saad aru?"

„Tohoh, sa oled õige pentsikuks hakanud!"

„Kas lubad? Ma mäletan, kuidas Eestist tulles mehed sisse jäid, juua täis."

„Oolrait! Ma luban, et kui päris kaakamiseks läheb ... Aga nüüd veel ikka võib?"

„Hea küll. Anna siia!"

Lääge oli. Lääge, leige ja lutika maitsega. Aga pähe hakkas küll.

Esimesel mail teatas Prahas tegutsev saksa raadiojaam, mis ennast ikka veel nimetas „Suursaksa Ringhääling": „Meie juht, Adolf Hitler, on viimse hingetõmbeni võideldes lahingus Suursaksa Riigi pealinna eest langenud." Selle peale mängiti leinamarssi Beethoveni seitsmendast sümfooniast. Richard Wagner, kes oli posthuumselt Hitleri poolt kõigi aegade suurimaks natsionaalsotsialistiks kuulutatud, polnud nähtavasti midagi küllalt kaalukat komponeerinud, et seda Führeri surma puhul mängida.

Mõni tund hiljem teatas sama saatja, et teade Führeri surmast on aluseta kõmu, mille levitajaid ootab ränk karistus. Juht elab ja võitlus käib edasi kuni lõppvõiduni! Veelgi hiljem teatati aga uuesti, et esimene teade on õige ja Führer on tõesti surnud. Saksa rahva uueks juhiks ja riigikantsleriks on Hitler enne oma surma nimetanud suuradmiral Dönitz'i. Dönitz teatas omakorda, et ta peab küll oma kohuseks Saksa rahvast bolshevismi eest päästa, aga võitlus läänes olevat kaotanud oma mõtte. Vahed eriväeosade ja regulaarvägede vahel kaotatakse ära. Saatusevõitlus idas jätkub muidu endist viisi.

Berliini ümberpiiramine venelaste poolt ja Saksamaa pooleksjagamine ameeriklaste ja punaväe kokkusaamisel olid olnud ilmseks märgiks, et lõpp on lähedal. Hitleri surm aga tegi ka viimasele puupeale selgeks, et on tagumine aeg hakata lääne poole liikuma. Sest oli Aadu mis ta oli, terve niinimetatud Suursaksa Riik oli ikkagi esmajärgus tema kätetöö ja tema surmaga oli asi lõppenud. Nii mõtlesid Eesti Diviisi sõdurid. Mida mõtlesid turmvüürärid, kelledest vastavalt Dönitzi käsule nüüd olid saanud jälle lihtsalt härrad ohvitserid, seda oli raskem hinnata. Sest asjad ei näinud ikka paigast liikuvat.

Teisel mail teatas inglaste BBC, et ainsad väeosad mis veel „Suursaksamaa" eest võitlevad asuvad Lätis (Kuramaal), Austrias ja Tshehhoslovakkias. Inglased ise marssisid Lübeckisse, mis loovutati ilma vastupanuta. Sileesiat ei nimetatud.

Kolmandal mail jõudis punavägi laial rindel Elbe jõe äärde ja asus mitmes kohas ühendusse inglastega. Vastupanu idarinde põhjaosas oli seega praktiliselt lakanud.

Neljandal mail saatis Dönitz esindajad inglaste juurde, kes kirjutasid alla tingimusteta kapitulatsioonile Hollandis, Taanis ja Põhja-Saksamaal.

Viiendal mail algas Prahas suurelatuslik mäss sakslaste vastu. Kindral Pattoni kolmas ameerika armee vallutas Pilseni, mis on ainult mõnikümmend km Prahast, aga sai siis käsu mitte enam edasi tungida. Venelased lähenesid Prahale põhja poolt. Nendega oli kaasas Tshehhoslovakkia seaduslik president Benesh, kes koos „esimeste vabastajatega" oma maa pealinna tahtis jõuda. Hiljem saime küll teada, et kindral Patton oli asjade niisuguse arengu pärast õige pahane, aga see ei muutnud asja. Tshehhoslovakkia oli liitlaste kavas ette nähtud okupeerimiseks punaväe poolt.

Eesti Diviis aga pidas vapralt idarinnet edasi, nagu poleks midagi erilist juhtunud. Timmu oli veendunud, et meie turmvüürärid, see tähendab nüüd küll Dönitzi käsu kohaselt jällegi „härrad ohvitserid", olid viimse arunatukese kaotanud.

„Vaimuhaiged, noh. Inimesed, kelle pea on haige."

„Kõik jäid korraga vaimuhaigeks?"

„Paistab niimoodi. Täie aruga inimene läheks lääne poole nii nagu jalad võtavad."

Niisuguseid täie aruga inimesi oli ka küllalt olemas. Sõdalasi, kes saatsid juhtkonna pikalt ja hakkasid oma käe peal lääne poole astuma. Kui palju neid läbi pääses, seda me ei tea, aga paljud toodi tagasi, sest rinde taga valitses marssal Schörneri rindelõigus ikka veel kõva kord ja Feldjägerid tegutsesid vapralt edasi. Jooksikud, kes rindele tagasi toodi, kästi kui reeturid maha lasta. Seda küll eesti väeosade juures ei juhtunud, sest vaatamata Timmu arvamusele polnud meie härrad ohvitserid ometi mitte peast täiesti segased. Feldjägerite poolt kinnipüütud ja tagasitoodud sõdurid sõimati lihtsalt läbi „eesti juhtkonna mitte usaldamise pärast", kes teadvat kõige paremini, mida on õige teha ja mida mitte.

Ühel päeval ilmus üle õige pika aja jällegi diviisi ajaleht „VAREMEIST TÕUSEB KÄTTEMAKS". Jumal teab kus ja kuidas seda trükitud oli, aga välja ta anti ja jutt oli nüüd hoopis teistsugune kui tavaliselt. Jutt oli peamiselt eesti ohvitseride ja eesti sõdurite vahekorrast.

Eesti ohvitserid polevat iialgi muule mõtelnud kui Eesti tulevikule ja oma meeste eest hoolitsemisele, kuigi on tulnud pidada vastasega raskeid lahinguid. Eesti sõdur omakorda on oma juhte ikka ja alati usaldanud ja teeb seda ka nüüd, kõige raskemas olukorras. Ainult sel viisil saab ta oma kohust isamaa vastu täita. EESTI SÕDUR USALDAB OMA JUHTKONDA, SEST NII TEENIB TA KÕIGE PAREMINI OMA ISAMAAD! TA EI TEE MIDAGI OMAPEAD, VAID TÄIDAB OMA ÜLEMUSTE KÄSKU KA KÕIGE RASKEMAL TUNNIL! EESTI OHVITSERID MÕTLEVAD NÜÜD VAID OMA SÕDURITE HEAOLULE! ÜHESKOOS TEEME ISAMAA EEST OMA PARIMA!

„Kust nad kurjadvaimud nüüd veel sihukese kirjamehe on välja urgitsenud?" imestas Timmu. „See on hoopis kavalam jutt, kui meie rügemendi ülem mõistaks välja nuputada. Kes omapead ameeriklaste juurde putkab on halb eestlane, vaat kus lops!"

Järgneb

ADVOKAADID

ADO PARK, Q.C.
HETHERINGTON, FALLIS
&
PARK
Advokaadid-notarid
365 Bay St., Suite 401. 363-4451
Õhtuti 447-2017 või 929-3425

TÕNU TOOME
B.A.Sc., LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
Yorkdale Place, 1 Yorkdale Road,
Suite 207
Toronto, Ont. M6A 3A1
Telefon 789-7579
kodus 762-2367

HARRY LANDRA, Q.C.
VANDE-ADVOKAAT ja
NOTAR
Võtan ka vastu oma eesti kliente.
Palun helistada
(519) 794-3096

ENN ALLAN
KUUSKNE
B.M.LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
1 First Canadian Place, Ste. 3450
Tel. kontoris 363-0073
kodus 360-8776
IGAL ALAL

ANDRES OLVET, LL.B.
Advokaat-notar
Bigelow, Hendy, Shirer & Uukkivi
789 Don Mills Rd.
Tel. 429-3110

TOOMAS ÕUNAPUU
B.A., B.P.E., LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
129 John Street,
Toronto, Ont. M5V 2E2
Telefon 597-1714

ARSTID

DR. S. BROGOWSKI
OPTOMETRIST (OPTIK)
Tel. 531-4251
412 RONCESVALLES AVE.
AT HOWARD PARK

KÕIKIDEKS
KINDLUSTUSTEKS
H. LATER & CO.
Ltd.
INSURANCE BROKERS
1482 Bathurst St., 4 kord
(Bathurst—St. Clair)
Telefon kontoris 653-7815 ja
653-7816

Kärt Karjaste, 13-aastase Eesti kooliõpilase akvarell „Hirve söötmine", mis äratas erilist tähelepanu Kalifornias, San Mateo County valitsushoones peetud rahvusvahelisel noorte kunstnike tööde näitusel. Foto: Arno Bender

Kodu-Eesti laste tööd Kalifornia näitusel

REDWOOD CITY: siinse San Mateo County valitsushoone fuajees, mida läbib paar tuhat inimest päevas, leidis aset möödunud detsembris (neli nädalat) rahvusvaheline noorte kunstnike tööde näitus „Paintbrush Diplomacy", milliseid oli kogunud abielupaar Rudy ja Charlotte Pribuss. Aafrikast, Indiast, Burmast, Hiinast ja Soomest pärinevate laste töödе hulgas oli esitatud ka kolm eesti noore maali.

KÄRT KARJASTE 13 a. „Hirve söötmine" äratas erilist tähelepanu omapärase stiili ja ainekäsituse pärast. MERIKE NIKS 14 a. oli maalinud lapsi taluõel mängimas ja RUNA KÖPPEL 15 a. esitas stseeni vanaaegsest eesti talust õlgkatusega.

Näituse avastas üks hoones töötav eestlanna. Sõnum levis kiiresti ja nii mõnigi Põhja-Kalifornia eestlane käis Kodu-Eesti noorte loomingut vaatamas. Väljapaneku korraldajaks oli San Mateo Caunty Arts Council.

New Yorgi kultuurikiri

Pilguheit äsjalõppenud poolaastale

EESTI SEENIORIDE KESKUS

Hoolimata pidevatest kaotustest siinses kultuuritegelaste peres läheb elu edasi. Märgata võib vaid raskuspunktide nihet seltskondlike ja kultuuriliste ürituste osas. Elujõulisemaks organisatsiooniks on kujunenud Eesti Seenioride Keskus, kelle üritused on nii rahvarohked, et Eesti Maja napimõõtmeline saal osalejaid sageli ei suuda mahutada. Sügisel pühitses Keskus pidulikult oma 10. aastapäeva. Viimaseil aastail on selle tarmukaks juhiks olnud Meta Mäekask. Kahjuks lahkub pr. Mäekask New Yorgist, jättes seeniorid vaeslapse ossa. Koosviibimisi on sisustatud peamiselt rahvalike ja praktiliste loengutega. Käsitletud on Eesti arhiivide tegevust (lektor Lakewoodi Eesti Arhiivi juhatuse esimees Heino Taremäe), fakte Vabadussõjast (kapten Jüri Jürgen), uuemaid arstimeid ja nende mõju haiguste ravimisel (keemik Sirje Ainso-Okas); mardipäeva kombeid (ajaloolane Elmar Järvet) jne. Viinakuul viibis oma võimlejatega läbisõidul New Yorgis Emmi Tõkke-Bellwood Uus-Meremaalt, kes nõustus seenioridele kõnelema oma reisidest ja mälestustest. Kokkutulekuid sisustasid viiuldaja Valdeko Kongro, pianist Helen Duesberg-Tobias, etlejad Aime Andra, Velly Kerjan ja Olli Leik, lauljad Tiia McGovern ja Albert Vaart. Korraldati ka tavapärane väljasõit Atlantic City'sse, aga pole kahjuks kuulda olnud, et keegi oleks miljonärina naasnud. On püütud hoolitseda ka seenioride heaolu eest: mõõdetud nende vereröhku, tegeletud tervisvõimlemisega ja jagatud isegi kõrgemalt poolt heldelt saadud toiduaineid. Ükski kivi pole jäänud kangutamata!

EESTI KULTUURIFONDI TEGEVUSEST

Tõhusamaks puhtkultuuriliseks organisatsiooniks New Yorgis on endiselt Eesti Kultuurfond (esimees Villi Kangro), kes on toime tulnud kahe ulatusliku ja õnnestunud kirjandus-õhtupoolikuga. Varasügisel pühitseti hiljuti manalasse varisenud luuletaja, Pen-klubi esimehe, Aleksis Ranniti 70-nendat sünnipäeva, ja tähistati Heiti Talviku 80. sünniaastapäeva. Ürituse avas ja lõpetas Paul Saar; muusikalisi vahepalasid pakkus lauljatar Ellen Parve-Valdsaar. Rannitist kõneles teemal „Vorm ja joon — Aleksis Ranniti ars poetica" dr. Victor Terras ja tema luulet esitas Aime Andra. Ürituse pidulikkust aitas suurendada juubilari ja tema abikaasa osalemine. Dr. Viktor Kõressaare ettekande Heiti Talviku luuleloomingust ja kriitikute hinnangust sellele esitas haigestunud retsensendi asemel Kadi Taniloo, kes oli ühtlasi Talviku luule etlejaks. Mõlemad ettekanded olid mõtte-eredad ja pakkusid suurt kuulamisnaudingut.

Suur menu kaasus ka Kultuurfondi järgneva ürituse, kirjandus-muusikalise õhtupoolikuga, millega tähistati luuletaja-teoloogi-orientalisti Uku Maasingu 75. sünnipäeva. Avasõna lausujaks oli dr. Kõressaar, kes meenutas kõigepealt hiljuti lahkunud kirjandus- ja kultuuritegelast Mall Jürmat, keda mälestati leinaseisakuga. Lektoriks oli palutud Vello Salo Torontost, kes oskuslikult lahti mõtestas Maasingu raskepärase ja sügavmõttelise luule. Ettekandelise osa täitsid Aime Andra ja Albert Vaart. Samuti Maarika Järvi trio, mis on kujunenud siinseks menukaks muusika-ansambliks. Muide, selle esinemised on ulatunud ka väljaspoole, nagu Järvi-Tubina õhtutele Philadelphias ja Baltimore'is. Esitati ka lõik Rootsi Riigiraadio poolt tehtud vestlusest poeediga. Huvipakkuv oli samuti Urmas Kärneri esinemine luuletaja sõnadele loodud lauludega, milliseid esineja saatis kitarril.

NEW YORGI EESTI NAISKLUBI

Elujõuliseks organisatsiooniks on jäänud ka NYE Naisklubi, kuigi ta on vähendanud oma varem iga nädal toimunud klubiõhtud ühele õhtupoolikule kuus. Sügisel märgistati Naisklubi 35-aastast tegevust kontsertaktusega, kus tehti kokkuvõtteid möödunust. Esinaise Juta Kurmani ülevaatest selgus, et klubi võib oma arvele kirjutada 350 kultuur-poliitilist õhtut 35.000-le osalejale. Pidulikku sündmust aitasid sisustada abiesinaised Aino Suuberg ja Velly Kerjan. Samuti ajaloolane Elmar Järvet. Kuuldi Malle Mägi klaverimängu ja Albert Vaarti laulu. Juubeliaktuse kavas oli ka arutlus eesti keelekiisimuste ja eesti raamatu leviku üle.

Jõulukuul tuldi kokku pühitsemaks seda rõõmupüha. Lauldi, loeti ja mängiti klaverit. Sellele eelnes kodundusinstruktori Aino Suuberg põhjalik ja huvitav jutustus eestlaste toitjustamisest ja vastavaist kommetest 18.—20. sajandini.

OLGA PLAKSI MÄLESTUSKONTSERT

Publiku-rohkeks ja menukaks kujunes ka Naisklubi ja Helikunsti Keskuse koostöös toimunud kontsert Olga Plaksi mälestuseks. Klaveripedagoog Olga Plaks lõpetas oma maise matka 1981. aastal. Tema arvukad õpilased aga harrastavad seda kaunist kunsti edasi. Nende hulgas ka NYE Meeskoori juht Erik Veski. Mälestuskontserdi kava oli pühendatud peamiselt kammermuusikale. Trio, Helgi Eiso-Fatovic (Ottawast), Valdeko Kangro ja Jüri Täht, esitas Mozartit ja Schubertit. Esitati ka Raidi duo viiulile ja tshellole ning „Öölaul". Pianistid, Olga Plaksi endised õpilased Kaja Eiso-Mcdonold ja Erik Veski, mängisid rea eesti heliloojate miniatuure. Kadunud pedagoogist kõneles Eesti Helikunsti Keskuse juhataja Juta Kurman. Oli rohkesti tervitusi tema endistelt õpilastelt nii sõnas kui kirjas. Kontserdil viibis ka Kanada Eesti Kunstidekeskuse president Stella Kerson — samuti üks O. Plaksi kunagisi õpilasi.

Muusika-alalisist üritusist on meeldetalletuvad samuti NYE Meeskoori rahvarohked kirikukontserdid mõlemate eesti koguduste kirikuis. Pauluse koguduses oli see seotud koguduse 35. aastapäevaga, kujunedes seetõttu eriti pidulikuks.

TARTU ÜLIKOOLI AASTAPÄEV

Tähtsündmuseks kujunes samuti Eesti Kultuurfondi ja Teadusliku Ühingu ühiskorraldusel toimunud Tartu ülikooli 352. aastapäeva pühitsemine. Avasõna lausus nooreema põlvkonna teadlane Sirje Ainso ja lõpetas Aino Paide. Mõlemad sõnavõtud olid sisukad ja mõtteärsked. Sisutiheda aktusekõne pidas prof. Tõnu Parming teemal: „Vastse Eesti Vabariigi sisepoliitika ja Tartu rahu". Tema kõnes oli palju uusi vaatekohti, millistele ta on jõudnud rohkete uurimuste tulemusena.

Võiks veel nentida, et mitmed organisatsioonid pidasid juubeleid. Nende hulgas siinne E. Haridusselts, kes on eestlaskonna hüvanguks tegutsenud juba 55 pikka aastat. Peeti ka traditsioonilist Välis-Eesti Päeva, mida on peetud juba üle 50 korra. Selle kavalist osa juhtis ja teadustas dr. Valdar Oinas; avasõna ütles Aire Salmre. Peokõne pidas Heino Taremäe; esines Ell Tabur meeleolulauludega jt.

Paar sõna ka NYE Teatrist. Selle juhiks valiti Velly Kerjan. Viinakuul toimus Asta Willmanni komöödia „Trummid peavad olema" kordusetendus. Kahjuks polnud raskesti haige autor enam võimeline seda nägema . . .

Kui New Yorgi suurkaubamajade esised olid hõivatud jõuluvanadest ja süüdati kuusk Rockefelleri Centeris, hakkas ka Eesti Maja elama pühadetähe all. Organisatsioonid korraldasid üksteise võidu jõulu-koosviibimisi ja hapukapsaverivorsti ahvatlev lõhn(aga mitte ameeriklastele, sest Park avenüül olevat hapukapsa keetmine keelatud) täitis maja. Katsetati taas ka vana-aasta õhtu korraldamisega, aga kuuldavasti oli sellest osavõtt leige. Eestlaskonna aktiivne enamik kuulub puhkepalgaliste perre — või selle ääremaile. Neid võlub enimalt kodune miljöö — ja lähimad sõbrad. K.T.

Ühe luuletaja surmasõnum

Juhan Sinimäe surnud

Kodumalt tulnud teate kohaselt suri 21. detsembril Abja-Paluojal iseseisvuse ajal debüteerinud arbujate rühmale lähedane luuletaja Juhan Sinimäe (enne nime eestitamist Bechter, ka Becker, pseudonüüm Pihleneeme).

Sinimäe sündis 2. septembril 1910. a. Põlvas. Lõpetas Väimela põllutöökooli (1927), õppis Õisu Piimandustehnikumis, misjärel töötas alul Saaremaal, hiljem Tallinnas Ülemaalise Eesti Noorsoo Ühingu Tallinna Osakonna (ÜENÜTO) sekretärina.

30-nendatel aastatel avaldas ta rikkalikult proosapalasid ja luuletusi ajakirjades ning ajalehtedes („Eesti Noorus", „Olion", „Looming" jt.). Ta realistliku põhikoega luuletused olid varakult küpsed avaldamiseks.

1936. a. koondas ta oma sonetid koguks „Isamaa", mis ilmus selleaegse noore kirjüastuse „Kuldvillaku" teise väljaandena, illustreeritud Ott Kangilaski puulõigetega. „Isamaa" oli mahukaim estikeelne sonetikogu, mis sisaldas 88 sonetti.

Need olid realistlikud, vahel koguni naturalistlikud zhanripildid, enamasti nagu kokkusurutud novellid; meeleolu, looduspilt või mõtisklus pääses neis harva mõjule. Sageli andis Sinimäe sonett katräänides sääraseid selgelt nähtud plastilisi maalinguid, kus tegevuse kandjaiks oli mere-, maa- ja osalt ka linnarahvas, enamasti raugad kaduvusele mõistetud rühklejad. Sellest krampliku-naturalistlikust haardest oleks sonetivormi kogemuste järel arenenud tugev sümbolistlik-realistlik luule. Aga seekord lõppes Juhan Sinimäe luuleteekond samal aastakümnendil. (B. Kangro „Arbujad").

Päris ära ei lõppenud luuletamine siiski. Soomes 1944. a. ilmunud kirjanduslikus koguteoses „Eesti Looming" on pikem tertsiinides luuletus „Teema variatsioonidega", mille all looja asukohana on märgitud Lapimaal, 1944.

Juhan Sinimäe oli eesti vabataht-lik Soomes, kes ei olnud valinud eestlaste oma üksust JR200, vaid soovinud sulatuda kaugel Lapimaal asuvasse soome üksusse. Kontaktid siiski sõpradega rügemendis püsisid ja postkardid, kus sonetivormis oli tervitus sõnastatud, saabusid sõpradele. Eesti „Loomingus" ilmunud luuletus eeldab kontakti ka väljaande toimetusega.

Enne rügemendi kodumaale minekut, tuli Sinimäe siiski rügemendi juurde ja läks koos rügemendiga ka tagasi Eesti, kuhu ta võitluste keerises ka kadus. Vahepealseil aastail pole temast midagi kuuldud, kuigi väliseestlaste hulgas oli kuuldusi, et ta ongi jäänud Lapimaale kadunuks. Nüüd lühike surmateade paneb lõppunkti selle andeka luuletaja elule, kes arbujalikult valitses vormi.

Võibolla Lapimaale asumine oli mingi maapaovorm maapaos, sest Lapimaal tundis ta „Nii hea on siis, kui kõnnid üksi vaid. — Ei ole vaimul tarvis manduda — kaastunde ees ja pilkeist trotsivaist."

Kodumal on ta 40 aastat elanud suletud suuga.

HO

Edmund J. Martin 75

Lakewoodis, NJ tähistas 13. jaan. oma 75. sünnipäeva eesti mängufilmide looja paguluses Edmund J. Martin. Ta on sündinud Pärnus, lõpetas seal Pärnu gümnaasiumi ja seejärele Viini ülikoolis majandusteaduskonna. Oli seal ka eesti korporatsiooni Viennla asutajaid ja esimees, kuni see liitus korp! Wäinlaga.

Üheaegselt ülikooliga lõpetas ta Austria Filmikunsti ja tehnika kutsekooli lavastaja Heinz Hanuse juhtimisel ja pärast praktilist tööd filmilavastajate W. Sorsti, M. Susfeldi ja K. Lamaci juures võeti Austria filmilavastajate kutseühingu liikmeks.

Töötas pikemat aega Fabis Filmi juures Viinis ja Berliinis, kutsuti filmiinspektor A. Adsoni poolt kodumaale eesti filmiala organiseerima ja töötas Eesti kultuurifilmi juhatajana. Selle kõrval asutas oma ettevõtte Ed Martin ja Ko kunstsarve tööstus.

Nõukogude okupatsiooni algul õnnestus tagasipääs Viini, kus töötas filmi alal, olles ka sealse eesti seltsi esimees ja organiseeris haavatud eesti sõdureile abi andmist. Sõja lõppedes töötas USA armee juures show-lavastajana ja mänedzherina. Tema loodud eesti laulu- ja tantsusolistidest trupp esines ameeriklastele kogu Saksamaal.

Ta oli Saksamaal olles abiellunud „Vanemuise" näitleja ja tantsitari Valli Ruubel-Hannuraga ning asusid koos 1952. a. USA-sse. Organiseeris seal ettevõtte tekstiili alal „Scandia Design", kus töötab praegugi.

Töö kõrval organiseeris eesti filmiala paguluses. Esimese filmina valmis 1958. a. „Eesti Filmisõprade" tööna „Seitse vihta". Sellele järgnes A. Kizbergi draama „Libahundi" aineil loodud „Tiina", mis filmiti Lakewoodis Martinite kodus.

Visa töö ja püüdlus jätkata eesti filmikunsti loomist ka paguluses on andnud tulemusi, kuid võibolla on veel mõne idee lahendamine ootamas. Selleks edu ja jõudu!

H.

Rootsi Eestlaste Esinduse esimees Johan Haabma ja möödunud aasta kultuurilaureaat Signe Pinna.

ELEKTRIK
Skeemid, uuendused ja parandused elumajades või ettevõtetes.
Halling 762-9190
Litsents nr. E 1044

VABA EESTLANE
TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—3-ni
Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832
KUULUTAMINE
VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.
Kuulutuste hinnad
üks toll ühel veerul $5.—
esiküljel $5.50
Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.
tel. 444-4832
Väljaspool tööaega:
Leida Marley 223-0080
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Neljapäeval, 31. jaanuaril 1985 — Thursday, January 31, 1985

KIREV MAAILM

NEW YORK — Vale ravimeid antakse haiglates patsientidele keskmiselt 12 protsenti, märgitakse ajakirjas „American Medical News". Haiglas, kus on iga päev 300 patsienti, toimub selle statistika järele ümmarguselt 130.000 meditsiinilist eksitust aastas. Üheks eksimise põhjuseks on arstide „liiga kallis aeg", et patsiendi olukorda täpsemalt uurida, sellega seoses ebaõige diagnoos ja ebaõige retsept. Teiseks põhjuseks on haiglaõdede „liiga suur töökoormus", mistõttu haigele antakse mõne teise haige rohtu. Sageli vahetatakse ära ka patsientide nimed või loetakse arstide liiga kribulise käekirjaga kirjutatud retsepte valesti. Ühele patsiendile anti 60 ühikut insuliini, kuigi arst oli kirjutanud „6U insulin". Arsti käekirjas 6 näi aga välja nagu 0.

NEW YORK — Kassiahastusest võib üle saada kergsti, kui võtate mõne tableti nurmenuku õli (primrose oil), mida saab igast tervisetoidu poest. Et üldse kassiahastust vältida, soovitab ajakirja „Forum" tervishoiu-nurk enne natuke värvohaka ehk safloori õli (safflower oil).

DALLAS — Lendlehe kurjategijatele saatis laiali Mendocino maakonna peaprokurör Joseph Allen, paludes vargapoistel, sissemurdjatel, tänavaröövlitel ja teistel sulidel oma igapäevane tegevus ajutiselt katkestada, kuna maakonnale määratud summad kriminaaltegevuse jälitamiseks on lõppenud ja uusi summasid võib saada alles 2—3 nädala pärast. Osariigi valitsus saatis juba järgmisel päeval maakonna peaprokurörile uusi lisasummasid.

RICHMOND — Valeraha hakati trükkima Richmondi vanglas Virginias. Pikka aega olid siin piirkonnas, kuid ka kaugemal liikvel võltsitud 100-dollarilised. Secret Service mehed jõudsid nüüd asjale jälile — valerahade trükkimine toimus päris „kindlas kohas" — vanglas. Vangla trükikoda oli esmajärgulis-te seadmetega ja juhuse kombel sattus vangimajja ka mees, kes trükikunsti põhjalikult tundis. Kui palju valeraha vanglast välja saadeti, pole veel selgunud.

NEW YORK — Neegrite kongress peeti New Yorgis, kus oli kõnelejaid ka Kaliforniast, Washingtonist ja mujalt. Kongressil nõuti neegritele rohkem töövõimalusi ja suuremaid summasid abistamiseks. Eriti protesteeriti heaolusummade vähendamise pärast uues riigieelarves. Peamisteks patuoinasteks tembeldati president Reagan ja ülemlinnapea Koch.

Kai Kääridi tantsurühm esines TEVÜ aastapäevapeol. Ees Anne Käärid, Eve Lilleorg ja Monica Wilson, nende kohal liblikana Kai Käärid. Foto: Vaba Eestlane

Stalini tütar meelitati tagasi N. Liitu

Noor koolitüdruk ei kohanenud Moskva erakoolis

LONDON — Inglise võimud arvavad, et Stalini tütar Svetlana meelitati või sunniti tagasi pöörduma N. Liitu. Selles oli kuuldavasti tegev poliitilise põgenikuna poseeriv Oleg Bitov, kes oli Inglismaal terve aasta, kadus siis salapäraselt ja ilmus välja Moskvas.

Bitov väitis Moskvas, et briti salaluure oli teda vägivaldselt sundinud jääma Inglismaale. Peatselt pärast Bitovi siirdumist N. Liitu järgnes talle sinna Stalini tütar. Arvatakse, et Bitov, endine väliskultuuriliste küsimuste toimetaja partei kirjandusliku ajalehe (häälekandja) juures Moskvas, oli peategelane KGB poolt organiseeritud operatsioonis Svetlana tagasipöördumiseks N. Liitu.

Millest siis järsku N. Liidu huvi Stalini tütre tagasitoomiseks Venemaale?

Teatavasti plaanitseb N. Liit järgmisel aastal suurejooneliselt pühitseda „Suure Isamaasõja" lõppemise 40-ndat aastapäeva. Sellest sündmusest rääkides ei saa vaikides mööda minna Stalinist. Tolle tõe valguses on juba möödunud aastast peale N. Liidus käimas vaikne Stalini rehabiliteerimise programm.

Svetlana, ainus elusolev Stalini perekonnaliige oleks olnud kõige mõjukam tunnistaja oma diktaatorist isa vastu ja see võimalus oli alati olemas, et Svetlana oleks avaldanud veel enam hävitavamaid ja kompromiteerivaid andmeid oma isa kohta.

Seda riski ei saanud N. Liit endale lubada ja KGB pidi Svetlana tooma tagasi Venemaale, enne kui Stalini rehabiliteerimine läheb täie hooga käima.

Ametlik Stalini jumaldamine lõppes peatselt pärast tema surma 1953. aastal. Nikita Hrushtshov paljastas Stalini teod 1956. aasta algul, ent ekspertide arvates nn. destaliniseerimine ei võitnud pinda venelaste laiades massides. Kuigi Stalini kirst kõrvaldati Lenini mausoleumist Moskvas ei suudetud sellega peletada Stalinit laiademasside meeltest, olgu siis mistahes motiivil või põhjusel. Isegi säärane tuntud ja populaarne vene luuletaja kui Jevgeni Jevtushenko kirjutas, et Stalini lihtsat ja kõrvalises paigas asuvat hauda valvavad sõdurid selleks, et takistada surnud diktaatori ülestõusu ja temaga ühenduses oleva mineviku taastamist.

Juba möödunud aastal võis märgata, et stalinism oli jällegi võitmas pinda N. Liidus. See tendents on jätkumas veel hoogsamalt praegu, eriti eelseisva „Isamaasõja" lõpu tähistamise valguses.

Selle sündmusega tahetakse piitsutada üles elanikkonna patriootilisi tundeid, mis võiboll[a] viivad inimeste meelest halli ja lootusetu igapäevasuse ning viivad tähelepanu keskpärase juhtkonna nigelatelt saavutustelt majale.

On ka loomulik, et säraseid pidustusi ei saa ära märkida televisioonis, raadios, filmides ja ajakirjanduses ilma Stalinist kõnelemata.

Hiljuti oli venelastel võimalus näha filmi, milles Stalin kõneleb punaarmeelastele Punasel väljakul 1941. aasta novembris. Saksa väed olid ainult 18 miili Moskvast ja olukord kriitiline. Selle asemel, et paluda abi kommunismi prohvetitelt Stalin rakendas oma sõjavarkri ette vanad ajaloolised pühakud ja vene kangelased — sündis „Suur Isamaasõda". Teatakse, et peatselt ilmuvat film, milles näidatakse, et Stalin oli see, kes veenas Leninit alustamaks revolutsiooni. Vastuolus seniste andmetega on Stalin nüüd see ja mitte Lenin, kes ütles: „Kui me ei alusta revolutsiooni nüüd, siis ei juhtu see kunagi." Stalinit projekteeritakse rahva meeltesse kui kavalat ja arukat diplomaati, soojahingelist ja südamlikku rahvajuhti ning briljantset sõjavägede ülemjuhatajat. Uus N. Liidus ilmunud raamat president Roosevelt'ist on tegelikult kiidulaul Stalinile ja seda käsitlevaid peatükke kantakse ette raadios. Film marssal Zhukovist väldib täielikult kirjeldamast Stalini võimetust ja peaaegu halvavalt mõjuvat nõutust otsuste langetamisel pärast sõja algust.

Stalini tütar, elades vabas Läänes, oli loomulikult hädaohtlik sellele rehabiliteerimise programmile ja see hädaoht pidi likvideeritama. Seda tehti KGB'le omase põhjalikkusega.

Stalini tütre kodumaale tagasiminek pärast 17-aastast elu läänemaailmas ei moodustunud siiski mitte N. Liidule propagandavõiduks.

Läänemaailma ajakirjanike katsed kohata Svetlanat pole õnnestunud ja igasugused uudised on teiste inimeste kaudu.

Igal juhul saadeti Svetlana koos ameeriklasest tütre Olgaga oma isa koduriiki Gorisse, Gruusiasse.

Tütar Olga on põhjustanud rea pahandusi, kuna tál pole meeldinud käia Moskva erakoolis, kuhu teda saadeti. Ta olevat keeldunud võtmast kaelast religioosset kaelaehet, samuti kandma kooli vormiriietust või sõbrutsemast oma koolikaaslastega.

Koolijuhataja tegi raskused õpilase kohanemisega teatavaks kommunistliku partei rajoonikomiteele, sealt läks asi veelgi „kõrgemale" poole,

kus siis tehti ka otsus, et Svetlana koos Olgaga saadetakse Moskvast Gruusia väikelinna.

Ühe inglise ajalehe teatel oli Olga saadud kaasa Moskva reisile põhjendusega, et ta läheb vaid N. Liitu oma müstilisi vendi ja õdesid kohtama, kes on ema endisest abielust ja kes on juba täiskasvanud. Olga ei teadnud ilmselt, et ajutisena mõeldud külaskäigust peaks kujunema püsiv asumine vanaisa sünnikohta.

Kuulutamine
„VABA EESTLASES"
täidab oma eesmärgi!

VÄLJAMÜÜK
JAANUARIKUU LÕPUL
Enamus meie kasukatest ja jakkidest
½ hinnaga
või isegi veel odavamalt
Ainult lühikest aega. Kasutage juhust!
Mida varem tulete, seda suurem valik
FURS by FINN
Master Furriers since 1960
191 Eglinton Ave. E. Toronto, Ont. M4P 1K1
Telefon 488-1701
Avatud iga päev kuni 6, neljap. 7.30, laup. 5.

Riin Rivanool

Vargusloo lõpetamiseks

Üldiselt arvatakse, et koos aasta möödumisega jäävad maha ka vanaasta sündmused, mured ja pahandused, aga alati pole see sugugi nii. Arukeste Anni teab kinnitada, et just tänavuse uue aasta algusse saabusid talle ootamatult mitmete vanade probleemide lahendused ja sai selgeks ühe keerulise asja sõlm, mida ta ajalehe kaudu õiendada tahab.

Te muidugi mäletate, et Arukeste Maakodusse tehti sügisel kõlvatu sissemurd ja kui ei mäleta, siis lugege oktoobrikuu vanast ajalehest see lugu uuesti üle.

No jah, kui siis Arukeste omad sellest asjast politsei kaudu midagi uut enam ei kuulnud, arvas Annike, et olgu siis nii nagu statistikagi näitab, et suuremalt osalt pisemaid vargaid kätte ei saada, iga majandusliikult kannatanu peab oma kulud ise kandma ja asi tuleb unustada.

Siiski, ühel heal päeval helistas maalt ootamatult politsei, et üks suurem ja innukalt tegutsev vargabande on kinni võetud ja Arukeste asju sealhulgas kätte saadud.

„Kuidas? Kuidas küll siis . . ." päris Annike ja lahke politseinik seletas, et murdvargusi olnud ümbruskonnas järjest ja tabatute vargusrajoon laienenud isegi ühe toekama suurema linna ärideni. Saatuslikuks sai tegutsejaile siiski retk Arukeste Maakodust üle jõe asuvasse suvilasse, mis talveks suletud. Sinna oli sõidetud ette kohe veokiga ja peale tavalise vallasvara ära viidud ka köögi seinakapid ja suvila ilus uks. Värskel lumel aga läikiscid pressituna sõiduki kummide jäljed. Asjatundjad vaatasid ja leidsid, et selliseid kumme kasutatakse erilistel neljarattaveoga masinail. Uuriti järele, kes ümbruses selliseid sõidukeid kasutavad ja nõnda siis juhtuski, et vargad ja kogu nende kraamiladu avastati. Kurjategijaiks olid mõne aja eest lähedasse pisilinna kolinud paar perekonda, kes ainult sotsiaalabirahast elasid, naised neil aga kandnud mitmesuguseid keni kasukaid ja kasutanud kohalikus pangas oma hoiuarveid sisse- ja väljamaksudeks üsna ohtrasti.

Arukeste Annile sai osaks omamoodi au ja hiilgus, sest tõelisiks varguse asitõendeiks olid muide ka Wiiralti raamitud trükipildid, kuigi need ilma rahalise väärtuseta olid. Neist oli Annike viinud politseile raamatust tehtud fotokoopiad seletades:

„Ei sihukesi ole siin Kanadamaal rohkem, kui vaid üks-kaks tükki kümne miljoni kodu kohta, nii et kui kuskilt leiate, siis on vargad käes!"

Oligi sellise hea informatsiooni abil detektiivitöö vilja kannud, lisaks sellele saadi kätte veel ka see Annikese vana rebasenahkne kasukas, mis juba aastakümneid ja kasutamatult seinakapis koidele rõõmuks seisnud oli. Ka see oli asitõendiks.

„Aga kus mu tekid, vaibad, Augusti mootorsaag ja kallis püss?" päris Annike nüüd edasi, millele vastati: „Ju need saag ja püss juba realiseeritud on. Tekke-vaipu ja muud seal varastepesas ju on, aga ma võin teile kinnitada, kallis proua, et kui te seda põrsamoodi elamist seal näete, siis ei tahaks te sealt küll ühtki asja tagasi saada."

Ega ei tahagi, mõtles Annike omaette, uued tekid juba ostetud, vaibad saab muretsetud siis, kui väljamüük tuleb, kellel neid vanu vajagi, mis sedasi määrdinuina sitikaid- putukaid- pisikuid varaste kodust kaasa toovad.

Nõnda jäigi siis jutt sedaviisi, et kui Arukeste omad jällegi Maakodusse tulla suvatsevad, astugu aga siis lahkesti politseijaoskonda sisse oma pilte ja kasukat ära viima.

No eks siis juhtuski, et kui ilmad veidi pehmemaks läksid, võtsid Arukeste omad kätte ja plaanitsesidki seda väikest „sisseastumist" ette võtta. Pühapäevane päev, politseimaja uksed aga olid lukus ja kinni. Andsid siis tulijad hädakella, saidki sisse ja Annike küsis kokkusaamist kordamööda kõigi nende ametmeestega, keda ta nime järgi teadis. Ei olnud neist kohal kedagi ja nõndasi saadi siis uueks tuttavaks sellesamaga, kes seal parajasti olema juhtus.

See uus ja kena politsei tõi välja need Arukestelt äravarastatud Ed. Viiralti pildid ja — uskuge või ei — varastatuina üles antud oli neid kaks, aga kätte saadi hoopis kolm. Näe, seda kolmandat kadunukest polnud Annike märganudki, kuna se nii pooleldi toanurgas ja ukse taga seinal rippus. Aga ausate varaste käest saab kätte ka need asjad, mida ise ei teagi.

Selle rebasenahkse kohta, mis politseist kätte anti, kurtis Annike jälle hiljem nii: „Kodus torkasin kasuka prooviks selga ja ma ütlen — tõesõna, päriselt ma ei teagi, kas see ikka see minu kadunuke ongi. Kaua pole teist kannud, tundub nagu mõnest kohast kitsas, pikkuselt nagu oleks järele lastud ja vooder on hoopis ebamäärast ja teist värvi. Mine tea, ehk oli vargaprouadel mitut sorti rebasekasukaid selga panna ja äkki ma sain tagasi sellise, mis minu oma polegi . . . See on Augusti arvates muidugi üks rumal jutt ja mõte."

Nii on siis see olukord ja varguslugu sedapuhku lõpetatud. Sellest kõigest on selgunud ja nagu kogu olukorra tuumana väljakoorunud siiski kõik, mis isegi politsei poolt mõne sõnaga mainimist on leidnud, et tegemist on detektiivialalise tubli tööga.

Annike ei ole mitte mõni niisugune, kes oma võimetega kelkima, linna peale kella lööma või ajalehes kuulutama tõttab, aga väikselt märku anda võib ikka küll, et kui kellelgi detektiivitöös või salajasis asjus abi peaks vaja olema, siis teate, kelle pole võib pöörduda.

Ka peab Annike end suureks asjatundjaks alarmisüsteemi käsitlemise osas, kusjuures eriti hinnatav on see, et ühatihti ja ikka mõne aja pärast saab politseid valealarmiga häiritud ja seega oma tutvusringkonda kohalikus jaoskonnas suurendatud.

© Stokholmis tähistati EV Tartu Ülikooli 65. aastapäeva piduliku aktusega Wenner-Gren Centeris. Teadusliku ettekande pidas fil. dr. Paavo Roos Lundist ja muusikalises osas olid tegevad lauljatar Anne-Mari Asker ja Martin Krooni. Aktusel tehti teatavaks Teadusliku Seltsi auhinnatööde võistluse tulemused.

Nalja

Kaks naabrinaist saavad maja ees kokku.

„Minu mees korraldas eile asjad nii, et mul pole vaja kaks nädalat üldse sisseoste teha.

„Kuidas ta seda tegi?"

„Jõi palga maha."

Purjus mees askeldab ukse juures ega saa seda lahti.

Möödamineja: „Andke võti, teen teile ukse lahti."

„Tänan! Parem hoidke maja, et ta ei kõiguks."

☆

„Palun andke mulle sedasama viina, mis üleeile."

„Mis viin see oli?"

„Marki ei mäleta, aga pärast kuuendat pitsi nägi mu naine välja nagu Sophia Loren."